

Marek Matejun

Obciążenia ewidencyjne i fiskalne małych i średnich przedsiębiorstw

[Po więcej publikacji zapraszam na www.matejun.pl]

4.1. Obowiązki małej firmy w zakresie ubezpieczeń społecznych ZUS

Prowadzenie działalności gospodarczej związane jest nie tylko z podejmowaniem działań o charakterze rynkowym, nastawionych na wzmocnienie pozycji konkurencyjnej i osiągnięcie szerokiego zestawu celów menedżerskich, ale wymaga również realizacji licznych obowiązków publiczno-prawnych. Z punktu widzenia małej (a często również średniej) firmy, do najważniejszych z nich można zaliczyć:

- obowiązki związane z systemem ubezpieczeń społecznych,
- obowiązki wynikające z przepisów podatkowych dotyczące przede wszystkim podatku dochodowego oraz podatku od towarów i usług,
- obowiązki dotyczące prowadzenia odpowiednich ewidencji księgowych i systemu rachunkowości podmiotu.

Specyfika firm sektora MSP wyraża się przy tym stosunkowo dużymi kosztami transakcyjnymi związanymi z realizacją tych obowiązków, a także faktem, że od wielu lat są one zaliczane do podstawowych barier funkcjonowania i rozwoju najmniejszych podmiotów gospodarczych¹. Kolejną cechą charakterystyczną jest szerokie wykorzystanie outsourcingu obszarów związanych z realizacją wyżej

¹ zob. szerzej: Matejun M., Analiza zewnętrznych prawno-podatkowych barier rozwoju firm sektora MŚP, „Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej, seria: Organizacja i Zarządzanie”, nr 43/2007, s. 107-121.

przedstawionych obowiązków publiczno-prawnych. Dotyczy to przede wszystkim takich usług, jak prowadzenie rachunkowości i doradztwo podatkowe, prowadzenie spraw pracowniczych i rozliczanie wynagrodzeń, prowadzenie sprawozdawczości do organów podatkowych i ZUS, a także reprezentacja przedsiębiorców przez odpowiednimi urzędami. Wyniki badań przeprowadzonych na rynku niemieckim wskazują na przykład, iż średnio 89,3% obrotów dostawców outsourcingowych świadczących powyższe usługi przypada na obsługę przedsiębiorstw z sektora MSP. Z reguły korzystają one z usług w sposób ciągły i intensywny, gdyż nie posiadają własnych działów zabezpieczających realizację powyższych zadań i są niejako „skazane“ na usługi zewnętrzne². Również wyniki badań prowadzonych w Polsce wskazują, że firmy sektora MSP powszechnie korzystają z outsourcingu w tym zakresie³.

Z drugiej strony odpowiedzialność za ewentualne błędy związane z wykonywaniem tych zadań spoczywa najczęściej na właścicielach, którzy są jednocześnie często menedżerami małych i średnich przedsiębiorstw. Wynika to z występowania w tej zbiorowości uproszczonych form organizacyjno-prawnych, takich jak osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą, spółka cywilna oraz handlowe spółki osobowe, w przypadku których właściciele odpowiadają najczęściej za zobowiązania powstałe w wyniku prowadzonej działalności (w tym również za zobowiązania publiczno-prawne) osobiście, solidarnie i całym swoim majątkiem. Oznacza to, iż powinni oni posiadać przynajmniej podstawową wiedzę aby rozumieć procesy zachodzące w ich firmach związane z realizacją powyższych obowiązków, porozumieć się z osobami wykonującymi te zadania oraz odpowiednio wykorzystywać informacje wynikające np. z systemu rachunkowości jednostki⁴. Kompetencje te wpisują się w tzw. techniczne umiejętności menedżerskie niezbędne do zrozumienia sposobu wykonywania pracy w ramach organizacji, a także umiejętności komunikowania się oraz umiejętności decyzyjne⁵, niezbędne w pracy kierownictwa firm sektora MSP. Tym zagadnieniom poświęcono niniejszy rozdział. Jego celem jest przedstawienie podstawowych zasad związanych z obowiązkami publiczno-prawnymi małych i średnich przedsiębiorstw. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na:

² Kudert S., Doradztwo podatkowe. Ekonomiczne podstawy zarządzania kancelarią doradcy podatkowego, Datev, Forum Doradców Podatkowych, Kraków 2001, s. 83.

³ Dzierżanowski W., Stachowiak M. (red.), Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1999-2000, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2001, s. 203-204

⁴ na temat funkcji systemu rachunkowości zob. np.: Sasin W., Zakładowy plan kont dla spółki z o.o., Wydawnictwo Sigma, Skierniewice 2003.

⁵ zob. szerzej: Griffin R.W., Podstawy zarządzania organizacjami, PWN, Warszawa 2010, s. 20-22.

- obowiązki w zakresie ubezpieczeń społecznych i prowadzenia rozliczeń z ZUS,
- opodatkowanie przedsiębiorców podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach ogólnych oraz podatkiem od towarów i usług,
- prowadzenie księgi przychodów i rozchodów jako ewidencji księgowej w małej firmie.

Treść rozdziału jest zatem rekomendowana przede wszystkim **dla właścicieli i menedżerów małych i średnich firm**. Osoby zajmujące się zawodowo (profesjonalnie) sferą rozliczeń podatkowych i ZUS (księgowi, doradcy podatkowi, specjaliści ds. kadrowych) do wykonywania swojej pracy wymagają natomiast znacznie szerszej i bardziej szczegółowej wiedzy, która jest dostępna w licznych publikacjach specjalistycznych. Należy również zwrócić uwagę na dużą zmienność przepisów prawnych dotyczących opisywanych zagadnień. Rozdział przygotowano według stanu prawnego na dzień 31.05.2012, a każdorazowe stosowanie przedstawionych zagadnień wymaga sprawdzenia aktualnych przepisów prawa.

Pierwsza część rozważań zostanie poświęcona obowiązkom małej firmy w **zakresie ubezpieczeń społecznych**. Podstawowym aktem prawnym regulującym tę sferę jest ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, a najważniejsze zadania związane z obsługą tego systemu wykonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS). Ubezpieczenia społeczne obejmują⁶:

1. **Ubezpieczenie emerytalne**, na które składki opłaca się w celu uzyskania dochodu (emerytury) w momencie osiągnięcia wieku emerytalnego i zaprzestania pracy zawodowej,
2. **Ubezpieczenia rentowe**, które pozwala na uzyskanie świadczeń w przypadku trwałej utraty zdolności do pracy (inwalidztwa) lub śmierci żywiciela rodziny (renta rodzinna),
3. Ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa, zwane **ubezpieczeniem chorobowym**, które pozwala na uzyskanie świadczeń w przypadku czasowej niezdolności do pracy. Podleganie temu ubezpieczeniu pozwala na uzyskanie zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku wyrównawczego, macierzyńskiego oraz opiekuńczego,
4. Ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwane **ubezpieczeniem wypadkowym**. Dzięki niemu możliwe jest otrzymanie świadczeń odszkodowawczych, zasiłkowych lub rentowych w przypadku wystąpienia wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

⁶ na temat systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce zob. szerzej: G. Szpor (red.), System ubezpieczeń społecznych. Zagadnienia podstawowe, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2011; Ubezpieczenia społeczne w Polsce. Informacje, fakty, Poradnik ZUS, Warszawa 2008, <http://www.zus.pl>.

Składki na wyżej wymienione ubezpieczenia opłaca się w ZUS. Ponadto, prowadząc małą firmę pojawiają się najczęściej dodatkowe zobowiązania, opłacane w tej instytucji, które obejmują składki na:

5. Powszechne **ubezpieczenie zdrowotne**⁷, które pozwala na dostęp do świadczeń profilaktycznych, diagnostycznych, leczniczych, rehabilitacyjnych, a także refundacji leków i przedmiotów ortopedycznych finansowany ze środków publicznych,
6. **Fundusz Pracy (FP)**⁸, ze środków którego finansowane są różnorodne formy zapobiegania bezrobociu i łagodzenia jego negatywnych skutków społeczno-gospodarczych. Podstawowe wydatki są tu związane z programami przeciwdziałania bezrobociu oraz wydatkami na zasiłki dla bezrobotnych, dodatki aktywizacyjne i świadczenia integracyjne.
7. **Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (FGŚP)**⁹, którego celem jest zabezpieczenie roszczeń pracowniczych związanych z niewypłaconymi wynagrodzeniami w sytuacji niewypłacalności pracodawcy, spowodowanej m.in. jego upadłością.

Zasady podlegania tym ubezpieczeniom oraz opłacania składek na fundusze celowe (FP i FGŚP) są bardzo zróżnicowane. Wiążą się jednak zasadniczo z podejmowaniem przez osoby fizyczne różnorodnych **form aktywności zawodowej**, do których można zaliczyć pracę na podstawie umowy o pracę, indywidualną współpracę na zasadach umów cywilno-prawnych (np. umowa zlecenie), prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej (własnej firmy), karierę posła, senatora, funkcjonariuszy wielu służb mundurowych, osób duchownych i wiele, wiele innych. Te aktywności zawodowe określane są jako **tytuły do ubezpieczenia**, a ich podjęcie rodzi najczęściej konieczność opłacania składek na przedstawione wyżej ubezpieczenia i fundusze celowe.

W efekcie osoby wykonujące te aktywności zawodowe mogą podlegać poszczególnym ubezpieczeniom: obowiązkowo, dobrowolnie lub w ogóle nie podlegać. W przypadku objęcia ich ubezpieczeniami osoby takie określane są (na gruncie przepisów o ubezpieczeniach społecznych) mianem **osób ubezpieczonych**. Dla każdej takiej osoby określa się **zakres ubezpieczenia**, który oznacza, jakim ubezpieczeniom (i w efekcie jakim składkom) będzie podlegała konkretna osoba (ubezpieczony). Można zauważyć tu dwie prawidłowości:

⁷ zasady podlegania temu ubezpieczeniu regulują przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.).

⁸ podstawowym aktem prawnym jest tu ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.).

⁹ podstawowym aktem prawnym jest tu ustawa z dnia 13 lipca 2006 roku o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. 2006 r. Nr 158, poz. 1121, z późn. zm.).

1. Zakres ubezpieczeń zależy od tytułu do ubezpieczenia, co oznacza, że w przypadku różnych tytułów do ubezpieczenia (tzw. różnych rodzajów wykonywanej aktywności zawodowej) osoba będzie podlegała na różnych zasadach obowiązkom w zakresie ubezpieczeń społecznych i funduszy celowych. Inne składki i na innych zasadach są zatem opłacane za pracowników (osoby pracujące na umowę o pracę), zleceniobiorców, wykonawców umów o dzieło, osoby prowadzące własną firmę itd.
2. W inny sposób wyznaczany jest zakres ubezpieczeń dla osoby objętej pojedynczym tytułem do ubezpieczenia (np. w przypadku osoby pracującej wyłącznie na umowę o pracę), a w inny – w sytuacji, gdy dana osoba wykonuje kilka aktywności zawodowych (np. jest zatrudniona na umowę o pracę i – dodatkowo – prowadzi własną firmę). Taka sytuacja określana jest jako **zbieg tytułów do ubezpieczenia** i podlega specyficznym zasadom w zakresie ubezpieczeń i składek na fundusze celowe.

Obowiązek fizycznego odprowadzenia składek do ZUS za osoby ubezpieczone spoczywa na **płatnikach składek**, którymi są podmioty (osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej), które pozostają w pewnych stosunkach prawnych z osobami, które z racji wykonywanych przez siebie aktywności zawodowych obejmowane są (obowiązkowo lub dobrowolnie) ubezpieczeniami społecznymi.

Bieżąca współpraca małej firmy z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych związana z realizacją obowiązków z zakresu ubezpieczeń społecznych obejmuje pięć faz:

1. **Ustalenie zakresu ubezpieczenia** społecznego oraz obowiązków w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego i funduszy celowych dla określonego tytułu do ubezpieczenia (z uwzględnieniem ewentualnego zbiegu tytułów do ubezpieczenia). Na tym etapie następuje określenie jakie tytuły do ubezpieczeń pojawiają się w małej firmie. Typowymi przykładami osób podlegających obowiązkom w zakresie ubezpieczeń społecznych są tu:
 - właściciel firmy, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą. Za osoby ubezpieczone uznaje się tu również wspólników spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, a także wspólnika w przypadku jednoosobowej spółki z o.o.,
 - pracownicy zatrudnieni na umowę o pracę,
 - zleceniobiorcy (z wyłączeniem studentów do 26. roku życia, z którymi zawierane umowy zlecenie w ogóle nie podlegają składkom ZUS).
2. **Zgłoszenie do ZUS**, które dotyczy zarówno ubezpieczonych, jak również płatnika składek. Płatnikiem składek będzie w tym przypadku mała firma, która zostanie zgłoszona do ZUS, jako:

- osoba fizyczna, w przypadku, gdy formą organizacyjno-prawną małej firmy jest osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą,
- osoba prawna – w sytuacji, gdy mała firma działa np. jako spółka z ograniczoną odpowiedzialnością,
- jednostka nie posiadająca osobowości prawnej, w przypadku, gdy mała firma prowadzi działalność w formie handlowej spółki osobowej, np. spółki jawnej lub partnerskiej. W przypadku spółki cywilnej płatnikiem może być spółka lub każdy ze współników.

Zgłoszenie płatnika do ZUS następuje najczęściej z chwilą rejestracji podmiotu i jest jednym z etapów w procedurze rejestracyjnej działalności gospodarczej¹⁰.

Ubezpieczonymi w małej firmie będą natomiast wszystkie osoby fizyczne, które z powodu charakteru swojej aktywności zawodowej oraz relacji prawnej z firmą podlegają ubezpieczeniom społecznym i/lub ubezpieczeniu zdrowotnemu. Zgłoszenie (rejestracja) do ZUS odbywa się na podstawie dokumentów rejestracyjnych, którymi są:

- ZUS ZFA – zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek działającego jako osoba fizyczna (w przypadku rejestracji działalności gospodarczej prowadzonej w formie osoby fizycznej pierwsze zgłoszenie następuje w organie rejestrowym w ramach tzw. jednego okienka na druku CEIDG-1),
- ZUS ZPA – zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek działającego jako osoba prawna lub jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej
- ZUS ZUA – zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych oraz zdrowotnego/zgłoszenie zmiany danych wypełniane dla każdej osoby ubezpieczonej,
- ZUS ZZA – zgłoszenie (wyłącznie) do ubezpieczenia zdrowotnego/zgłoszenie zmiany danych każdej osoby podlegającej wyłącznie ubezpieczeniu zdrowotnemu.

3. **Rozliczanie i odprowadzanie składek do ZUS** za osoby ubezpieczone realizowane przez płatników składek. Odbywa się w okresach miesięcznych na podstawie składanych deklaracji rozliczeniowych. Wśród najważniejszych dokumentów można tu wymienić:

¹⁰ na temat rejestracji podejmowania gospodarczej zob. szerzej: Matejun M., Faza startowa jako strategiczny etap rozwoju przedsiębiorstwa, [w:] Lachiewicz S., Matejun M. (red.), Zarządzanie rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011, s. 61-84; Matejun M., Staroń W., Menedżerskie i prawne aspekty podejmowania działalności gospodarczej w Polsce, [w:] Wasiluk A. (red.), Nowoczesne podejście do zarządzania organizacjami, Difin, Warszawa 2009, s. 29-39.

- ZUS DRA – zbiorcza deklaracja rozliczeniowa za wszystkie osoby ubezpieczone zgłoszone do ZUS,
 - ZUS RCA – imienny raport miesięczny o należnych składkach i wypłaconych świadczeniach wypełniany indywidualnie za każdą osobę z firmy zgłoszoną do ZUS,
 - ZUS RZA – imienny raport miesięczny o należnych składkach na ubezpieczenie zdrowotne wypełniany za każdą osobę zgłoszoną wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego,
 - ZUS RMUA – miesięczny raport przekazywany każdej osobie ubezpieczonej o odprowadzonych za nią składkach do ZUS.
4. **Korzystanie ze świadczeń** wynikających z ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego przez osoby ubezpieczone. Niektóre obowiązki związane z wypłatą świadczeń są przerzucone na płatników składek i powodują konieczność specyficznego rozliczania składek w danym miesiącu.
5. **Wyrejestrowanie z ubezpieczenia**, które może dotyczyć zarówno osób ubezpieczonych, jak również płatnika składek. Wyrejestrowanie osoby ubezpieczonej następuje w wyniku zakończenia jej aktywności zawodowej – np. w wyniku rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem. Wyrejestrowanie płatnika następuje natomiast po zakończeniu prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Stosowane są tu następujące deklaracje:
- ZUS ZWUA - Wyrejestrowanie osoby ubezpieczonej z ubezpieczeń
 - ZUS ZWPA - Wyrejestrowanie płatnika składek

Etap 1, 2 oraz 5 są realizowane w trakcie współpracy okazjonalnie, często jednorazowo. Etap 3 stanowi natomiast podstawowy i realizowany w układzie procesowym wymiar interakcji z ZUS. Występowanie etapu 4 uzależnione jest natomiast od sytuacji uzasadniających wypłatę świadczeń dla osób ubezpieczonych.

Jako przykład obowiązków małej (mikro) firmy w zakresie ubezpieczeń społecznych ZUS przedstawiono **przypadek firmy „ABC” Jan Nowak**. Przedsiębiorstwo prowadzi działalność gospodarczą jako osoba fizyczna. W skład organizacji wchodzi właściciel – Jan Nowak, dwóch pracowników zatrudnionych na umowę o pracę oraz student do 26. roku życia zatrudniony na umowę zlecenie. W tej sytuacji należy rozważyć zakres obowiązków ZUS powstających w firmie. Obowiązkom tym będą podlegać:

- właściciel – Jan Nowak. W tym przypadku tytułem do ubezpieczenia będzie prowadzenie działalności gospodarczej.
- obaj pracownicy, w przypadku których tytułem do ubezpieczenia będzie zatrudnienie na umowę o pracę.

Zleceniobiorca jako student do 26. roku życia nie podlega ubezpieczeniom i w tej sytuacji w ogóle nie zostanie zgłoszony do ZUS. Zakres obowiązków składkowych dla ubezpieczonych będzie zróżnicowany i uzależniony od tytułu do ubezpieczenia¹¹. Został on przedstawiony w tabeli 4.1.

Tabela 4.1. Zakres ubezpieczeń i obowiązków w zakresie funduszy celowych w firmie ABC

Ubezpieczenie / Fundusz	Właściciel	Pracownik	Zleceniobiorca – student do 26 lat
Ubezpieczenie emerytalne	obowiązkowe	obowiązkowe	nie podlega
Ubezpieczenie rentowe	obowiązkowe	obowiązkowe	nie podlega
Ubezpieczenie chorobowe	dobrowolne	obowiązkowe	nie podlega
Ubezpieczenie wypadkowe	obowiązkowe	obowiązkowe	nie podlega
Ubezpieczenie zdrowotne	obowiązkowe	obowiązkowe	nie podlega
Fundusz Pracy	obowiązkowe	obowiązkowe	nie podlega
FGŚP	nie podlega	obowiązkowe	nie podlega

Źródło: Opracowanie własne.

W tej sytuacji **płatnikiem składek** będzie Jan Nowak, który jako osoba fizyczna prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą „ABC”. Został on zgłoszony do ZUS jako płatnik podczas rejestracji firmy w urzędzie miasta na druku CEIDG-1. Zmiany danych firmy (np. informacje o zmianie siedziby podmiotu) będą przekazywane do ZUS na formularzu ZUS ZFA. **Ubezpieczonymi** w tej firmie będą natomiast:

- Jan Nowak, jako osoba prowadząca działalność gospodarczą, której zgłoszenie do ZUS nastąpi na druku ZUS ZUA. Właściciel podlega ubezpieczeniom od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej do dnia jej zakończenia,
- Obaj pracownicy. Zostaną oni również zgłoszeni na druku ZUS ZUA od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku.

Składki na poszczególne ubezpieczenia oraz fundusze celowe są określone procentowo i obliczane od pewnej kwoty, określanej jako **podstawa wymiaru**

¹¹ na temat szczegółowych zasad ustalania zakresu ubezpieczeń społecznych, zdrowotnego oraz obowiązków w zakresie funduszy celowych dla różnych tytułów ubezpieczeń oraz zbiegu tytułów do ubezpieczeń zob.: Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu, ustalania podstawy wymiaru oraz rozliczania i opłacania składek na te ubezpieczenia oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Poradnik ZUS, Warszawa 2012, <http://www.zus.pl>.

składek ZUS. W przypadku właściciela – osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą podstawę na ubezpieczenia oraz fundusz pracy stanowi samodzielnie zadeklarowana przez niego kwota, przy czym w przypadku ubezpieczeń społecznych i FP nie może być ona niższa, niż¹²:

- niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Minimalna podstawa ta jest określana na cały rok kalendarzowy i w 2012 roku wynosi 2115,60 zł,
- 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia. Ta opcja jest dostępna obecnie dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą, którzy nie prowadzili własnej firmy w okresie ostatnich 60 miesięcy i nie wykonują usług na rzecz byłego pracodawcy. Ta minimalna podstawa wynosi obecnie 450,00 zł i może być stosowana w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej. Idea niższej podstawy składek ZUS wiąże się z postulatami promocji przedsiębiorczości i wsparcia dla osób rozpoczynających prowadzenie własnej firmy.

W przypadku ubezpieczenia zdrowotnego podstawa nie może być niższa niż 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w czwartym kwartale roku poprzedniego, włącznie z wypłatami z zysku. Minimalna podstawa ta jest określana na cały rok kalendarzowy i w 2012 roku wynosi 2828,31 zł. Składki na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz FP osób prowadzących pozarolniczą działalność finansują w całości, z własnych środków, sami ubezpieczeni, a więc w tym przypadku właściciel firmy – Jan Nowak. Należy też zwrócić uwagę, iż składkę na FP opłaca się, gdy podstawa jest wyższa od minimalnego wynagrodzenia. W przypadku niższej podstawy składek właściciel nie będzie zatem płacił tej składki.

W odmienny sposób ustala się podstawę wymiaru składek ZUS **dla pracowników**. W tym przypadku podstawę składek na ubezpieczenia społeczne, FP i FGŚP stanowi kwota wypłaconego wynagrodzenia brutto (dochód w rozumieniu przepisów podatkowych), natomiast podstawę składki na ubezpieczenie zdrowotne – kwota brutto pomniejszona o finansowane przez pracownika składki na ubezpieczenia społeczne. Składki ZUS nalicza się w momencie faktycznej wypłaty wynagrodzenia pracownikowi, przy czym występuje tu szereg przepisów szczegółowych – na przykład nie nalicza się składek od wynagrodzenia za czas choroby (ten składnik wynagrodzenia podlega tylko ubezpieczeniu zdrowotnemu), diet, czy ryczałtów samochodowych.

¹² na temat szczegółowych zasad określania wysokości składek ZUS dla osób prowadzących firmę zob: Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących pozarolniczą działalność i osób z nimi współpracujących, Poradnik ZUS, Warszawa 2011, <http://www.zus.pl>.

W inny sposób określono również zasady finansowania tych składek. W tym przypadku ciężar finansowania składek jest podzielony między pracownika (ubezpieczonego) i pracodawcę (płatnika) w proporcjach określonych w tabeli 4.2.

Tabela 4.2. Podział ciężaru składek ZUS opłacanych za pracowników pomiędzy ubezpieczonego i płatnika

Składka na	Wysokość składki	Część finansowana przez pracownika (ubezpieczonego)	Część finansowana przez pracodawcę (płatnika)
Ubezpieczenie emerytalne	19,52%	9,76% (połowa)	9,76% (połowa)
Ubezpieczenie rentowe	8%	1,5%	6,5%
Ubezpieczenie chorobowe	2,45%	2,45%	-
Ubezpieczenie wypadkowe	1,93% ¹³	-	1,93%
Ubezpieczenie zdrowotne	9%	9%	-
Fundusz Pracy	2,45%	-	2,45%
FGŚP	0,1%	-	0,1%

Źródło: Opracowanie własne.

Część składek pracowników finansowana przez płatnika wynosi w sumie 20,74% i określana jest jako **narzut na wynagrodzenie**. Zakładając iż:

- właściciel firmy przystąpił do ubezpieczenia chorobowego, a jako podstawę dla swoich składek ZUS wybrał kwoty minimalne,
 - wynagrodzenie brutto każdego z pracowników wynosi 3000,00 zł,
 - kwota brutto wypłacona z umowy zlecenia wynosi 1000,00 zł
- wysokość składek ZUS w firmie „ABC” będzie kształtować się zgodnie z tabelą 4.3.

¹³ wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne jest zróżnicowana i ustalana samodzielnie przez płatników. W przepisach ustalono jednak, iż w przypadku płatników zgłaszających do tego ubezpieczenia do 9 osób stopa procentowa składki to 50% najwyższej stopy procentowej ustalonej na dany rok składkowy i od 1 kwietnia 2012 roku wynosi 1,93%. Ponieważ firma „ABC” zgłasza do ubezpieczenia wypadkowego 3 osoby (właściciela oraz dwóch pracowników) przyjęto taką wysokość składki.

Tabela 4.3. Wysokość składek ZUS w firmie „ABC” w 2012 roku
(w okresie 04-12/2012)

Składka na	Wysokość składki	Składki właściciela firmy	Składki właściciela firmy w opcji dla nowych firm	Część finansowana przez pracownika	Składki pracownika finansowane z jego środków	Część finansowana przez pracodawcę (płatnika)	Składki pracownika finansowane przez płatnika
Podstawa na ubezpieczenia społeczne		2 115,60 zł	450,00 zł	3 000,00 zł			
Ubezpieczenie emerytalne	19,52%	412,97 zł	87,84 zł	9,76%	292,80 zł	9,76%	292,80 zł
Ubezpieczenie rentowe	8%	169,25 zł	36,00 zł	1,50%	45,00 zł	6,50%	195,00 zł
Ubezpieczenie chorobowe	2,45%	51,83 zł	11,03 zł	2,45%	73,50 zł	-	-
Ubezpieczenie wypadkowe	1,93%	40,83 zł	8,69 zł	-	-	1,93%	57,90 zł
Podstawa na ubezpieczenie zdrowotne		2 828,31 zł	2 828,31 zł	2 588,70 zł¹⁴			
Ubezpieczenie zdrowotne	9%	254,55 zł	254,55 zł	9%	232,98 zł	-	-
Podstawa na fundusze celowe		2 115,60 zł	450,00 zł	3 000,00 zł			
Fundusz Pracy	2,45%	51,83 zł	0,00 zł ¹⁵	-	-	2,45%	73,50 zł
FGŚP	0,10%	-	-	-	-	0,10%	3,00 zł
SUMA:		981,26 zł	398,11 zł	644,28 zł		622,20 zł	

Źródło: Opracowanie własne.

Ponieważ zleceniobiorca jako student do 26. roku życia nie podlega obowiązkom ZUS w przypadku jego wynagrodzenia nie pojawią się żadne składki. Łączna kwota składek ZUS dla firmy wyniesie zatem:

¹⁴ Podstawa na ubezpieczenie zdrowotne pracownika jest obliczana jako kwota wynagrodzenia brutto pomniejszona o finansowane przez pracownika składki na ubezpieczenia społeczne, a więc $3000 - (292,80 + 45 + 73,50) = 2588,70$ zł.

¹⁵ ponieważ w wariantcie dla nowych firm podstawa właściciela na fundusz pracy jest niższa niż minimalne wynagrodzenie składki na FP nie odprowadza się.

1. Dla wariantu, w którym właściciel opłaca składki na ubezpieczenia społeczne od podstawy wynoszącej 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia:
 - składki ZUS właściciela: 981,26 zł,
 - składki ZUS za pracowników: 2 osoby x (644,28 zł + 622,20 zł) = 2532,96 zł,

w sumie: 3514,22 zł miesięcznie.

2. Dla wariantu, w którym właściciel opłaca składki na ubezpieczenia społeczne na minimalnej podstawy dla nowych firm
 - składki ZUS właściciela: 398,11 zł,
 - składki ZUS za pracowników: 2 osoby x (644,28 zł + 622,20 zł) = 2532,96 zł,

w sumie: 2931,07 zł miesięcznie.

Należy podkreślić, iż opłacanie niższych składek w tym wariantcie jest możliwe tylko przez 2 lata od dnia rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej.

Jak wynika z wyliczeń są to dość duże obciążenia, zwłaszcza z uwagi na fakt, iż firma zatrudnia jedynie 3 osoby. Należy również zwrócić uwagę, iż oprócz wynagrodzenia w kwocie 3000 zł dla każdego z pracowników właściciel ponosi dodatkowe koszty pracy (narzut na wynagrodzenia) w kwocie 2 x 622,20 zł = 1244,40 zł, który musi sfinansować z przychodów firmy.

W celu rozliczenia składek ZUS w tej firmie należy wypełnić następujące deklaracje:

1. **ZUS DRA** – jako deklaracja zbiorcza za całą firmę. Zostaną na niej wyszczególnione sumaryczne kwoty:
 - na ubezpieczenia społeczne: 2588,88 zł (w opcji dla nowych firm: 2057,56 zł),
 - na ubezpieczenie zdrowotne: 720,51 zł (w obu wariantach składek),
 - na fundusze celowe: 204,83 zł (w opcji dla nowych firm: 153 zł)
2. **ZUS RCA** - imienny raport miesięczny o należnych składkach wypełniony za każdego ubezpieczonego – za właściciela oraz za każdego z pracowników,
3. **ZUS RMUA** – raport o indywidualnych składkach ZUS przekazany każdemu pracownikowi.

Deklaracje należy złożyć a składki opłacić **w określonych terminach:**

- do 5. dnia następnego miesiąca – jednostki budżetowe,
- do 10. dnia następnego miesiąca - osoby fizyczne opłacające składkę wyłącznie za siebie,
- do 15. dnia następnego miesiąca - pozostali płatnicy (np. zatrudniający pracowników).

W tej sytuacji firma „ABC” Jan Nowak musi rozliczyć się z ZUS do dnia 15. następnego miesiąca składając wymagane deklaracje i wpłacając wymagane składki. Należy wspomnieć, iż przedsiębiorcy zgłaszający do ubezpieczenia więcej niż 5 osób mają obowiązek przesyłania dokumentów ZUS **wyłącznie w formie elektronicznej**, korzystając z programu Płatnik. Wynika z tego, iż firma „ABC” ma obecnie możliwość składania dokumentów w formie pisemnej lub wydruku z programu komputerowego (zgłasza do ubezpieczeń 3 osoby). W przypadku wzrostu zatrudnienia i zgłoszenia większej liczby osób do ZUS pojawi się dodatkowy obowiązek przekazywania dokumentów w formie elektronicznej.

4.2. Formy opodatkowania małych i średnich przedsiębiorstw podatkiem dochodowym od osób fizycznych

Jedną z cech charakterystycznych zbiorowości małych i średnich przedsiębiorstw są specyficzne formy organizacyjno-prawne, w ramach których prowadzona jest działalność gospodarcza. Zdecydowana większość podmiotów funkcjonuje jako osoby fizyczne, często występują również spółki cywilne, osobowe spółki handlowe oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Różnorodność ta staje się nie tylko znakiem rozpoznawczym małego biznesu, ale przesądzać może wręcz o przynależności do sektora MSP¹⁶. Implikuje to pewną specyfikę oraz znaczne zróżnicowanie w zakresie form opodatkowania małych i średnich przedsiębiorstw podatkiem dochodowym, prowadzonej rachunkowości oraz rozliczeń z organami podatkowymi.

Specyfika ta wyraża się faktem, iż zdecydowana większość podmiotów należących do sektora MSP podlega obowiązkom związanym z podatkiem dochodowym od osób fizycznych, a nie prawnych (jak to ma miejsce w zbiorowości dużych przedsiębiorstw), a także prowadzi uproszczone formy rachunkowości, takie jak księgę przychodów i rozchodów czy ewidencję przychodów. **Zróżnicowanie** wynika natomiast z tego, iż w zależności od formy organizacyjno-prawnej małych i średnich przedsiębiorstw następuje możliwość wyboru określonych form opodatkowania podatkiem dochodowym. Na przykład osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą indywidualnie lub w formie spółki nie posiadającej osobowości prawnej mogą wybrać (z pewnymi zastrzeżeniami) jedną z

¹⁶ Lachiewicz S., Załączny L., Małe firmy w gospodarce rynkowej, [w:] Lachiewicz S. (red.), Małe firmy w regionie łódzkim, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2003, s. 13.

następujących **form opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych**¹⁷:

1. Opodatkowanie na zasadach ogólnych:

- według skali podatkowej,
- według podatku liniowego,

Podstawowym aktem prawnym regulującym tę formę opodatkowania jest ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych¹⁸.

2. Opodatkowanie w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych.

3. Opodatkowanie w formie karty podatkowej.

W przypadku drugiej i trzeciej formy opodatkowania podstawowym aktem prawnym jest ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od osób fizycznych¹⁹.

Wyboru odpowiedniej formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych dokonuje się poprzez złożenie stosownego oświadczenia w urzędzie skarbowym właściwym według miejsca zamieszkania podatnika. Jeżeli przed rozpoczęciem działalności gospodarczej przedsiębiorca nie powiadomi właściwego urzędu skarbowego o wyborze formy opodatkowania, oznacza to, że będzie korzystał z opodatkowania w formie zasad ogólnych według skali podatkowej. Zmiana opodatkowania możliwa jest jedynie od początku kolejnego roku podatkowego, który w przypadku podatku dochodowego od osób fizycznych jest równy okresowi roku kalendarzowego. W tym przypadku wymagane jest złożenie zawiadomienia o wyborze innej formy do dnia 20 stycznia roku następnego. Brak takiego wniosku oznacza automatyczną kontynuację dotychczasowej formy opodatkowania²⁰.

W przypadku dużych firm, które działają w zdecydowanej większości w formie spółek akcyjnych, ewentualnie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, dominującą formą opodatkowania podatkiem dochodowym staje się podatek od osób prawnych. Implikuje to wiele konsekwencji związanych z większą homogenicznością opodatkowania poszczególnych podmiotów, a także obowiązkiem prowadzenia pełnej księgowości w postaci ksiąg rachunkowych. Podstawowe różnice dotyczące form opodatkowania podatkiem dochodowym i form

¹⁷ zob. szerzej: Matejun M., Kaczmarek E., Wpływ form opodatkowania podatkiem dochodowym na funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw, [w:] Matejun M. (red.), Wyzwania i perspektywy zarządzania w małych i średnich przedsiębiorstwach, C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 208-224.

¹⁸ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 1991 nr 80 poz. 350 z późn. zmianami.

¹⁹ Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, Dz.U. 1998 nr 144 poz. 930 z późn. zmianami.

²⁰ Markowski W., ABC small business'u, Wydawnictwo Marcus, Łódź 2007, s. 20-21.

prowadzonych ewidencji rachunkowych w firmach sektora MSP i dużych przedsiębiorstwach przedstawiono w tabeli 4.4.

Tabela 4.4. Porównanie form opodatkowania i rachunkowości firm sektora MSP oraz dużych przedsiębiorstw

Cechy form opodatkowania i rachunkowości	Firmy sektora MSP	Duże przedsiębiorstwa (również wiele średnich firm)
Dominująca forma opodatkowania podatkiem dochodowym:	Podatek dochodowy od osób fizycznych	Podatek dochodowy od osób prawnych
Zróźnicowanie poszczególnych firm w sferze opodatkowania podatkiem dochodowym:	Wysokie – różne formy opodatkowania podatkiem dochodowym	Niskie – w zdecydowanej większości firmy opodatkowane podatkiem dochodowym od osób prawnych
Rok podatkowy:	Pokrywający się z rokiem kalendarzowym	Określony przez podatnika, obejmujący jednak 12 kolejnych miesięcy kalendarzowych
Dominująca forma prowadzonej rachunkowości:	Rachunkowość uproszczona (ewidencja przychodów, księga przychodów i rozchodów)	Pełna rachunkowość oparta na przepisach ustawy o rachunkowości i międzynarodowych standardach rachunkowości
Zakres informacyjny płynący z systemu rachunkowości:	Ograniczony (głównie przychody i koszty podatkowe)	Pełny (zwłaszcza w sytuacji wykorzystania rachunkowości zarządczej)
Koszty prowadzenia rachunkowości i rozliczeń podatkowych:	W ujęciu bezwzględnym: niskie Relatywnie w stosunku do poziomu kosztów całego podmiotu: znaczące	W ujęciu bezwzględnym: wysokie Relatywnie w stosunku do poziomu kosztów całego podmiotu: raczej niewielkie

Źródło: Opracowanie własne.

Podstawową formą opodatkowania małych i średnich przedsiębiorstw podatkiem dochodowym staje się zatem **opodatkowanie na zasadach ogólnych osób fizycznych**. Formę tę może wybrać każdy przedsiębiorca działający jako osoba fizyczna oraz prowadzący działalność w formie spółki cywilnej lub osobowej spółki handlowej, bez względu na przedmiot działalności, czy liczbę zatrudnionych pracowników.

Podstawą opodatkowania w tej formie jest **dochód podatkowy** rozumiany jako dodatnia różnica pomiędzy sumą przychodów podatkowych a podatkowych kosztów uzyskania przychodów osiągniętych przez podatnika w danym roku

podatkowym (kalendarzowym). Bierze się tu pod uwagę przychody i koszty podatkowe pochodzące z różnych źródeł, np: z umowy o pracę, umów cywilnoprawnych, praw autorskich. W przypadku przedsiębiorców prowadzących małe i średnie firmy podstawowym źródłem przychodów staje się prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej (czyli własnej firmy). W sytuacji nadwyżki podatkowych kosztów uzyskania przychodów nad poziomem przychodów podatkowych występuje **strata**, która podlega odliczeniu od dochodu z tego samego źródła w pięciu następnych latach, jednak wysokość odliczenia w żadnym roku nie może przekroczyć 50% straty.

W celu wyznaczenia dochodu (lub straty) podmioty opodatkowane na zasadach ogólnych mają obowiązek prowadzenia odpowiednich urzędów księgowych, a także innych ewidencji do celów podatkowych. W tym przypadku system rachunkowości podmiotu opiera się najczęściej na **podatkowej księdze przychodów i rozchodów**. Podatnicy mogą jednak na własne życzenie lub obowiązkowo – po przekroczeniu przychody w wysokości 1.200.000 euro – prowadzić pełną księgowość, czyli **księgi rachunkowe** w oparciu o przepisy ustawy o rachunkowości.

W celu ustalenia dochodu podatkowego z prowadzonej działalności gospodarczej bierze się pod uwagę wyłącznie **przychody podatkowe** oraz **podatkowe koszty uzyskania przychodów** (KUP). Oznacza to, że nie wszystkie przychody i koszty rozumiane w kategoriach ekonomicznych, czy zarządczych stanowią podstawę do wyznaczenia podstawy opodatkowania.

Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych można wyróżnić trzy podstawowe kategorie **przychodów podatkowych** z prowadzonej działalności gospodarczej:

1. Kwoty należne firmie, choćby nie zostały faktycznie (w pieniądzu) otrzymane. Dotyczy to przychodów z działalności podstawowej firmy, a więc np. ze sprzedaż towarów, produktów, czy usług). W wariantcie tym obowiązuje tzw. memoriałowa zasada wykazywania przychodu, która oznacza, że opodatkowaniu podlega samo wykazanie przychodu w dowodzie księgowym (np. na wystawionej fakturze VAT), nawet jeśli klient nie zapłacił jeszcze za towar lub usługę. Jest to niekorzystne dla podmiotów gospodarczych, oznacza bowiem często konieczność zapłaty podatku dochodowego, nawet, jeśli nie otrzymało się zapłaty od klienta.
2. Kwoty faktycznie otrzymane przez firmę. Dotyczy to niektórych wyjątkowych kategorii przychodów, np. odsetki za zwłokę od opóźnionych płatności, kar umownych, czy odsetek bankowych. Jest to wariant korzystniejszy, bowiem opodatkowaniu podlegają jedynie przychody otrzymane faktycznie (w pieniądzu).
3. Zwolnienia firmy z długu. Jest to sytuacja wyjątkowa, która oznacza iż firmie „darowano” pewne zobowiązania (długi) wynikające z wcześniejszych operacji

gospodarczych. Przykładem może być umorzenie pożyczki udzielonej firmie, które należy wykazać jako przychód.

Warto zwrócić uwagę, iż u podatników podatku dochodowego od osób fizycznych będących jednocześnie podatnikami podatku od towarów i usług za przychód ze sprzedaży uważa się przychód netto (tj. bez należnego podatku VAT). Za datę powstania przychodu uważa się natomiast co do zasady dzień wydania rzeczy, wykonania usługi lub częściowego wykonania usługi nie później jednak niż dzień wystawienia faktury lub rachunku klientowi albo uregulowania należności przez klienta. W praktyce gospodarczej firm sektora MSP do podstawowych i najczęściej występujących przychodów podatkowych można zaliczyć:

- przychody z działalności podstawowej firmy – ze sprzedaży produktów, towarów lub usług. Są one dokumentowane fakturami VAT, fakturami korygującymi VAT, rachunkami (w przypadku podmiotów nie będących podatnikami podatku od towarów i usług), zestawieniami z kasy fiskalnej (w przypadku sprzedaży na rzecz konsumentów),
- przychody z odpłatnego zbycia wykorzystywanych na potrzeby działalności gospodarczej wyposażenia, środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Dotyczy to sytuacji, kiedy firma sprzedaje np. maszynę używaną do produkcji, która wcześniej była zakwalifikowana jako środek trwały,
- dotacje, subwencje, dopłaty i inne nieodpłatne świadczenia otrzymane na pokrycie kosztów albo jako zwrot wydatków (faktycznie otrzymane). Wiele z takich dotacji jest zwolnionych z opodatkowania, jednak za każdym razem należy dokładnie sprawdzić w przepisach, czy otrzymane środki nie powinny być zakwalifikowane jako przychód podatkowy,
- dodatnie różnice kursowe, wynikające z różnicy kursów pomiędzy datą wystawienia dokumentu księgowego, a momentem faktycznego otrzymania zapłaty,
- otrzymane przez firmę odsetki od środków na rachunkach bankowych związanych z działalnością gospodarczą, a także otrzymane kary umowne od kontrahentów,
- wartość umorzonych lub przedawnionych zobowiązań, wartość zwróconych wierzytelności, odpisanych jako nieściągalne,
- otrzymane odszkodowania z ubezpieczenia za szkody dotyczące składników majątku związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Wysokość przychodów podatkowych w firmie zmniejsza się o wartość ujemnych różnic kursowych, a także o wartość wynikającą z faktur korygujących w których zmniejszono wartość faktury (np. zmniejszenie ceny w wyniku rabatu lub zwrotu towaru).

Podstawowa uwaga podatników podatku dochodowego od osób fizycznych powinna być zatem zwrócona na to, które z podejmowanych przez firmę działań lub czynności generują przychody podatkowe. Jest to zadanie wymagające odpowiedniej wiedzy, a także doświadczenia. Występują bowiem sytuacje, które nie powodują powstania przychodów podatkowych, mimo pewnych dodatnich (korzystnych) efektów ekonomiczno-finansowych dla firmy. Do sytuacji takich można zaliczyć:

- otrzymanie przez firmę pożyczki lub kredytu. Podmiot otrzymuje środki pieniężne, nie są one jednak traktowane jako przychód z działalności gospodarczej,
- wpłaty właściciela do firmy w przypadku jednoosobowej działalności gospodarczej. Właściciel wpłaca swoje osobiste środki na rachunek podmiotu. W tym przypadku wysokość tych środków nie jest traktowana jako przychód firmy,
- otrzymanie zapłaty za wcześniej wystawione faktury lub rachunki, zaksięgowane jako przychody. Jest to związane z sytuacją, w której kontrahent otrzymuje fakturę z odroczonym terminem płatności (np. 30 dni) i płaci dopiero po tym okresie. Wpływ środków finansowych od klienta nie jest przychodem, bowiem przychód podatkowy powstał wcześniej – w momencie wystawienia faktury.

Podatkowymi kosztami uzyskania przychodów w prowadzonej działalności gospodarczej są natomiast wszelkie koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów za wyjątkiem kosztów wymienionych w katalogu ustawowym, które nie mogą być zaliczane do kategorii kosztów podatkowych. Z tej definicji wynika przede wszystkim konieczność powiązania kosztu z osiągnięciem przez firmę pewnego przychodu (a więc dochód nie jest konieczny). Jednocześnie podmioty gospodarcze, mimo ponoszenia pewnych kosztów w ujęciu ekonomiczno-finansowym nie będą mogły ich zaliczyć do kategorii podatkowej i odliczyć od dochodu. Wynika to z istnienia tzw. katalogu kosztów negatywnych, których podmioty gospodarcze nie mogą uwzględniać w rozliczeniu podatkowym.

Podobnie jak w przypadku przychodów podatkowych – również w odniesieniu do kosztów uzyskania przychodów dominuje **zasada memoriałowa**, zgodnie z którą za dzień poniesienia kosztu uważa się dzień wystawienia faktury, rachunku lub innego dowodu stanowiącego podstawę do zaksięgowania w koszty (dokument ten wystawia co do zasady kontrahent naszej firmy). Wystarczy więc np. aby faktura zakupowa została wystawiona i w tej dacie możliwe jest ujęcie jej w kosztach podatkowych podmiotu (pod warunkiem posiadania faktury). Nie ma tu więc zasadniczego znaczenia data zapłaty. Ustawa przewiduje jednak pewne wyjątki, np. wynagrodzenia pracowników ujmuje się w kosztach w dacie faktycznej wypłaty wynagrodzenia pracownikowi, a składkę na Fundusz Pracy pracodawcy

wpisuje się w koszty w dacie faktycznego odprowadzenia jej do ZUS. Do typowych kosztów uzyskania przychodów występujących w małych i średnich firmach można zaliczyć:

- różnego rodzaju wynagrodzenia, wypłacane np. pracownikom pracującym na umowę o pracę, współpracownikom zatrudnionym na podstawie umów cywilnoprawnych (umowa zlecenie, o dzieło). Wynagrodzenia te ujmowane są w podatkowych kosztach uzyskania przychodów w dacie faktycznej wypłaty w kwocie brutto i księgowane na podstawie odpowiednich dokumentów (np. listy płac – w przypadku umowy o pracę lub rachunków do umów cywilnoprawnych). Uzupełnieniem tej kategorii kosztów jest narzut na wynagrodzenie, który ujmowany jest w koszty w dacie faktycznego odprowadzenia składek do ZUS.
- zakupy różnych usług związanych z prowadzoną działalnością, między innymi.: koszty czynszu oraz dostawy mediów, usług telekomunikacyjnych, transportowych, reklamowych, obsługi księgowo-rachunkowej. Księgowanie tych kosztów w podatku dochodowym następuje z uwzględnieniem przepisów o podatku od towarów i usług. Jeśli są one nabywane na podstawie faktur VAT to kwoty są najczęściej ujmowane w koszty w wartości netto²¹ (bez uwzględnienia podatku VAT). W przypadku nabycia tych usług od podmiotu, który nie jest podatnikiem VAT ich księgowanie następuje na podstawie tzw. rachunku uproszczonego w wysokości wyszczególnionej na nim kwoty.
- zakupy różnorodnych materiałów nie związanych bezpośrednio z procesem produkcyjnym, np. materiałów biurowych, środków czystości, drobnego wyposażenia. Ujęcie ich w koszty następuje na zasadach omówionych w poprzednim punkcie.
- wartość sprzedanych towarów oraz materiałów zużytych w procesie produkcji lub świadczenia usług. Jest to specyficzna pozycja kosztów podatkowych, których rozliczenie uzależnione jest od formy prowadzonej rachunkowości. W przypadku księgi przychodów i rozchodów ujęcie w koszty miesięczne następuje na ogólnych zasadach – w momencie wystawienia faktury zakupowej. Należy jednak dodatkowo skorygować poziom kosztów w rozliczeniu rocznym z uwzględnieniem remanentu początkowego i końcowego. W praktyce oznacza to np. iż nie wykorzystane materiały lub nie sprzedane towary, które pozostają w firmie na koniec roku, muszą być wyłączone z podatkowych kosztów uzyskania przychodów. W przypadku ksiąg rachunkowych następuje natomiast wyznaczenie wartości sprzedanych towarów oraz zużytych materiałów w

²¹ o ile podatnikowi przysługuje prawo do odliczenia podatku naliczonego VAT od tych zakupów.

każdym miesiącu, które ujmowane jest następnie na odpowiednim koncie księgowym.

Do podatkowych kosztów uzyskania przychodów **nie jest możliwe natomiast zaliczenie** wielu kategorii kosztów ekonomiczno-finansowych z powodu ujęcia ich w tzw. katalogu kosztów negatywnych (ustawa przewiduje ponad 70 rodzajów takich kosztów). Przykładami takich kosztów są:

- wydatki na nabycie gruntów i praw wieczystego użytkowania, z wyjątkiem opłat za jego użytkowanie,
- wydatki na spłatę kredytów i pożyczek, z wyjątkiem odsetek od nich,
- wartość pracy własnej podatnika, małżonka i ich małoletnich dzieci,
- grzywny i kary pieniężne orzeczone w postępowaniu karnym, karnym skarbowym, administracyjnym,
- kary, opłaty i odszkodowania z tytułu nieprzestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska i BHP,
- odsetki za zwłokę z tytułu nieterminowych wpłat należności budżetowych (podatków, ZUS),
- kary umowne z tytułu wad dostarczonych towarów, wykonanych robót i usług,
- koszty reprezentacji, w szczególności poniesione na usługi gastronomiczne, zakup żywności oraz napojów,
- udzielone innym podmiotom pożyczki,
- wypłaty dokonywane przez właściciela z firmy,
- diety z tytułu podróży służbowych oraz wydatki z tytułu używania prywatnych samochodów do celów służbowych lub prowadzonej działalności w części przekraczającej dopuszczalne limity,
- składki na ubezpieczenie zdrowotne właściciela firmy.

Specyficzną kategorię kosztów stanowi **amortyzacja**, która dotyczy składników trwałego majątku firmy – środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych przeznaczonych do użytkowania według generalnej zasady dłużej niż rok. W tym przypadku występują różne sytuacje podatkowo-księgowe uzależnione od ceny nabycia²² składników tego majątku:

- w przypadku składników majątku o cenie nabycia do kwoty 1500zł istnieje możliwość wpisania ich w podatkowe koszty uzyskania przychodów na zasadach ogólnych, czyli jednorazowo, w całości, w dacie wystawienia faktury i z uwzględnieniem przepisów podatku od towarów i usług,
- w przypadku składników majątku o cenie nabycia w przedziale powyżej 1500 zł do 3500 zł traktowane są one jako **wyposażenie firmy** i również mogą być ujęte w

²² cena ta obejmuje nie tylko wydatki na zakup składnika majątku ale również na przykład koszty jego transportu, załadunku, wyładunku, ubezpieczenia w drodze, montażu, czy uruchomienia.

koszty uzyskania przychodów jednorazowo, jednak dodatkowo występuje obowiązek ujęcia ich w ewidencji wyposażenia, którą należy prowadzić w firmie,

- składniki majątku o cenie nabycia powyżej 3500zł zaliczane są natomiast obowiązkowo środków trwałych i nie jest możliwe ich jednorazowe zaliczenie w koszty uzyskania przychodów. Obowiązkowo muszą być one wykazane w ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. **Wymagają następnie amortyzacji**, która odpowiada zmniejszaniu się wartości dobra trwałego w wyniku jego systematycznego użytkowania lub starzenia się.

Amortyzacja stanowi ważne zagadnienie ekonomiczno-księgowo, które w ujęciu podatkowym zostało szczegółowo określone w art. 22a – 22o ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, a także omówione w bogatej literaturze specjalistycznej. Na szczególną uwagę zasługuje przepis, zgodnie z którym podatnicy rozpoczynający działalność gospodarczą oraz tzw. mali podatnicy²³ mogą dokonywać jednorazowo odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej wielu środków trwałych (zaliczonych do grupy 3–8 klasyfikacji środków trwałych, z wyłączeniem samochodów osobowych) w roku podatkowym do wysokości równowartości kwoty 50 000 euro. Na rok 2012 kwota ta wynosi 222.000 zł i oznacza, że wiele firm zaliczanych do kategorii małych podmiotów może dzięki temu ująć w podatkowe koszty uzyskania przychodów wiele wydatków, zmniejszając w ten sposób wysokość swoich zobowiązań podatkowych. Innym ułatwieniem dla wymienionych tu kategorii podatników jest możliwość uproszczonego (kwartalnego – w miejsce miesięcznego) wpłacania zaliczek na podatek dochodowy.

Po określeniu poziomu przychodów podatkowych oraz kosztów uzyskania przychodu możliwe staje się **wyznaczenie dochodu podatkowego**, na podstawie którego obliczana jest następnie wysokość zobowiązania podatkowego w podatku dochodowym. Dla podmiotów prowadzących podatkową księgę przychodów i rozchodów ustawa przewiduje dwie metody wyznaczania dochodu²⁴. Pierwsza z nich ma charakter **uproszczonego i jest stosowana do rozliczenia miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy**. Dochód ustala się tu jako bezpośrednią różnicę pomiędzy przychodem podatkowym a podatkowymi kosztami jego uzyskania.

Drugi sposób obliczania dochodu stanowiącego podstawę do obliczenia zaliczek miesięcznych (ale również wysokości dochodu za cały rok podatkowy) to metoda **z uwzględnieniem remanentu**. Polega ona na ustaleniu dochodu jako

²³ za którego uznaje się podmiot u którego wartość przychodu ze sprzedaży (wraz z kwotą należnego VAT) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym równowartości 1 200 000 euro.

²⁴ zob. szerzej: Matejun M., Kaczmarek E., Wpływ form opodatkowania podatkiem dochodowym na funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw, [w:] Matejun M. (red.), Wyzwania i perspektywy zarządzania w małych i średnich przedsiębiorstwach, C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 210-213.

różnicy pomiędzy przychodem podatkowym, a wysokością kosztów jego uzyskania, skorygowaną następnie o różnicę pomiędzy wartością remanentu (spisu z natury) końcowego i początkowego. W remanencie wykazywane są ilościowo i wartościowo towary handlowe, materiały i surowce podstawowe oraz pomocnicze, półwyroby, wyroby gotowe, braki i odpady produkcyjne. Jeżeli wartość remanentu końcowego jest wyższa od remanentu początkowego następuje wówczas powiększenie dochodu o ustaloną różnicę. W przeciwnym przypadku – gdy wartość remanentu końcowego jest niższa niż początkowego spisu z natury – następuje pomniejszenie dochodu o wyznaczoną różnicę remanentów.

Po wyznaczeniu dochodu podatkowego następuje ustalenie wysokości podatku dochodowego (lub zaliczki na podatek – w okresach miesięcznych). Możliwe są tu dwie różne metody opodatkowania: według skali podatkowej lub według stawki liniowej.

W przypadku **skali podatkowej**, podatek ma charakter progresywny i jest obliczany na podstawie skali podatkowej od wyznaczonej podstawy obliczenia podatku²⁵. Obowiązującą tabelę podatkową przedstawiono poniżej.

Tabela 4.5. Skala podatkowa obowiązująca w latach 2010 - 2012

Podstawa obliczenia podatku w zł		Podatek wynosi
ponad	do	
	85.528 zł	18% minus kwota zmniejszająca podatek 556,02 zł.
85.528 zł		14.839,02 zł + 32 % nadwyżki ponad 85.528 zł

Źródło: art.27 ust.1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Przedsiębiorcy mogą wybrać także wariant opodatkowania **podatkiem liniowym**, który posiada jedną stawkę wynoszącą 19%. W tym jednak przypadku nie przysługują im żadne ulgi podatkowe, a dochód można pomniejszyć jedynie o zapłacone składki na ubezpieczenia społeczne właściciela firmy. Zastosowanie tej formy opodatkowania podlega wielu obostrzeniom. Na przykład podatnik traci do niej prawo gdy uzyska przychody ze świadczenia usług na rzecz byłego lub obecnego pracodawcy²⁶.

Po upływie roku podatkowego podatnik opodatkowany na zasadach ogólnych jest zobowiązany złożyć w odpowiednim urzędzie skarbowym zeznanie o

²⁵ podstawa obliczenia podatku nie pokrywa się tutaj bezpośrednio z dochodem podatkowym. Ustawa przewiduje bowiem pewne odliczenia od dochodu (np. składki na ubezpieczenia społeczne ZUS zapłacone przez właściciela firmy, ulga na internet). Podstawa ta jest także zaokrąglana do pełnych złotych.

²⁶ R. Rosiński, Polski system podatkowy. Poszukiwanie optymalnych rozwiązań, Difin, Warszawa 2010, s. 65.

wysokości osiągniętego dochodu (lub poniesionej straty) w roku podatkowym. Dokument ten składany jest w terminie do 30 kwietnia roku następnego. Jak wspomniano wcześniej obliczenie dochodu na koniec roku wiąże się z zastosowaniem metody uwzględniającej różnicę remanentów.

Kolejną formą opodatkowania osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą podatkiem dochodowym jest **ryczałt od przychodów ewidencjonowanych**. Ta forma może być stosowana wyłącznie w przypadku osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych oraz spółek jawnych osób fizycznych, które osiągają przychody do kwoty 150.000 euro²⁷. Opodatkowaniu **podlegają tu przychody** uzyskiwane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. W tym przypadku nie uwzględnia się zatem kosztów uzyskania przychodów. Koszty takie są z pewnością przedmiotem analiz ekonomiczno-finansowych w ramach przedsiębiorstwa, jednak nie bierze się ich pod uwagę w procesie rozliczenia podatkowego. Ustalony przychód pomniejsza się przy tym między innymi o zapłacone składki na ubezpieczenie społeczne właściciela firmy, a także pewne odliczenia i ulgi, np. darowizny lub ulgę na internet.

Wysokość przychodów wyznaczana jest na podstawie prowadzonej przez podatnika **ewidencji przychodów**, która w tym przypadku stanowi bardzo uproszczoną formę rachunkowości podmiotu. Inne obowiązki ewidencyjne dotyczą też prowadzenia wykazu środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także ewidencji wyposażenia. Na podstawie tych urządzeń księgowych określany jest przychód podmiotu który (po pomniejszeniu) odnoszony jest do odpowiednich stawek podatkowych.

Wysokość stawek podatkowych jest uzależniona od rodzajów działalności z której uzyskiwane są przychody. Podstawę opodatkowania stanowi jednocześnie przychód obliczony w skali miesiąca, a nie przychód ustalany narastająco²⁸. Stawki podatkowe w tej formie wynoszą²⁹:

- 20% od przychodów osiągniętych w zakresie wolnych zawodów,
- 17% od przychodów ze świadczenia niektórych rodzajów usług niematerialnych np. pośrednictwa, doradztwa, usług parkingowych, czy hotelarskich,
- 8,5% od przychodów z pozostałej działalności usługowej,

²⁷ kwota ta jest przeliczana za złote według średniego kursu euro ogłoszonego przez NBP na dzień 01.10 poprzedniego roku podatkowego.

²⁸ tak, jak ma to miejsce w przypadku zasad ogólnych, zob.: Przegląd Podatku Dochodowego Nr 24, Gofin, z dnia 20 grudnia 2006 r., s.16.

²⁹ Art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o ryczałtowym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne, Dz.U. 1998 nr 144 poz. 930 z późn. zmianami.

- 5,5% od przychodów z działalności produkcyjnej i budowlanej,
- 3% od przychodów z działalności w zakresie handlu oraz gastronomicznej.

Podatnicy rozliczający się w tej formie obliczają co miesiąc wysokość podatku i wpłacają go do urzędu skarbowego w terminie do dnia 20. następnego miesiąca, a za miesiąc grudzień – w terminie złożenia rocznego zeznania PIT-28 – do 31 stycznia następnego roku.

Kolejną formą opodatkowania osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest **karta podatkowa**. Jest to najbardziej uproszczona forma stosowana w podatku dochodowym od osób fizycznych o najmniejszym zakresie obowiązków. Podatnicy nie muszą tu prowadzić w zasadzie żadnych urzędów księgowych, a także składać zeznań o wysokości osiągniętego dochodu. Najważniejszy obowiązek dotyczy wpłacania co miesiąc bez wezwania do urzędu skarbowego podatku dochodowego. Ograniczenie obowiązków ewidencyjnych i dokumentacyjnych stanowi z reguły najważniejszy czynnik decydujący o wyborze tej formy opodatkowania. Wysokość podatku uzależniona jest tutaj od trzech zmiennych:

- od rodzaju działalności prowadzonej w firmie. Im jest ona (potencjalnie) bardziej „dochodowa” tym stawka karty podatkowej jest wyższa. Należy zwrócić uwagę, iż ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym przewiduje ograniczoną liczbę rodzajów działalności które mogą być opodatkowane w tej formie. Ponadto prowadzenie dwóch lub większej liczby rodzajów działalności, prowadzenie działalności w tym samym zakresie co współmałżonek lub wytwarzanie wyrobów objętych podatkiem akcyzowym pozbawia podatnika możliwości skorzystania z karty podatkowej³⁰.
- liczby zatrudnionych pracowników. Im większa liczba zatrudnionych osób – tym większy podatek, przy czym przewidziano bardzo restrykcyjne poziomy maksymalnego zatrudnienia. Wynoszą one najczęściej kilka osób (w zależności od rodzaju działalności), co w praktyce oznacza, iż forma ta jest przeznaczona raczej dla firm mikro wielkości. Należy tu podkreślić, iż podatnik korzystający z karty podatkowej nie może dowolnie zwiększać stanu zatrudnienia, gdyż wpływa to na wysokość kwoty podatku,
- liczby mieszkańców w miejscowości, w której prowadzona jest działalność – im jest ona wyższa, tym wyższy jest opłacany podatek.

Warunkiem wyboru tej formy opodatkowania jest złożenie przez podatnika wniosku do naczelnika właściwego urzędu skarbowego. Dokument taki składany jest również na przykład w sytuacji zmiany stanu zatrudnienia. Na tej podstawie wydawana jest decyzja, w której określona zostaje wysokość karty podatkowej. W ten sposób miesięczny podatek **płacony jest w stałej kwocie**, która nie jest zależna

³⁰ Koperkiewicz-Mordel K. (red.), Polskie prawo podatkowe, Difin, Warszawa 2006, s. 176.

od poziomu przychodów oraz kosztów firmy. Podatek wpłaca się w terminie do 7. dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni, a za grudzień do 28 grudnia.

Podatnik rozliczający się w tej formie nie może skorzystać ze wspólnego opodatkowania z małżonkiem, ani nie może dokonać żadnych odliczeń od podatku. Wysokość podatku może zostać jedynie obniżona o zapłaconą kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne właściciela, jednak nie większą niż 7,75% podstawy wymiaru tej składki. Podatnik korzystający z tego pomniejszenia ma obowiązek złożyć w urzędzie skarbowym do 31 stycznia roku następującego po roku podatkowym, informację o wysokości składek zapłaconych, odliczanych od karty podatkowej w poszczególnych miesiącach roku podatkowego.

4.3. Opodatkowanie firm sektora MSP podatkiem od towarów i usług

Podatek od towarów i usług (popularnie zwany podatkiem VAT) jest podatkiem o charakterze pośrednim i konsumpcyjnym stanowiącym zasilenie budżetu państwa. Jego specyficzna rola w systemie podatkowym wynika z faktu, iż stanowi on najważniejszy składnik wpływów budżetowych. Pośredni charakter tego podatku oznacza, że obciąża on podatnika w sposób nie pozostający w ścisłym związku z jego strukturą dochodową i majątkową, a ciężar ekonomiczny ponosi ostatecznie nabywca towarów lub usług³¹.

Opodatkowaniu tym podatkiem podlegają czynności wykonywane przez podmioty gospodarcze. Zgodnie z ustawą o podatku od towarów i usług³², która stanowi tu podstawowy akt regulacyjny, opodatkowaniu podlegają:

- odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium Polski,
- wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów, która oznacza sprzedaż towarów z Polski do innego kraju Unii Europejskiej lub pomiędzy dwoma krajami Wspólnoty, także bez przywożenia tego towaru do Polski (są to relacje określane jako transakcje trójstronne),
- wewnątrzwspólnotowe nabycie towarów za wynagrodzeniem, które oznacza nabycie przez podatnika VAT towaru w innym kraju Unii Europejskiej i jego przywóz do Polski,

³¹ Poszwa M., Zarządzanie podatkami w małej i średniej firmie, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007, s. 98-99

³² Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz. U. 2004 nr 54, poz. 535 z późn. zm.

- import usług. W tym przypadku podatnikami są podmioty będące usługobiorcami usług świadczonych przez podatników posiadających siedzibę albo miejsce zamieszkania poza terytorium kraju,
- eksport towarów, przez który rozumie się potwierdzony przez urząd celny wywóz towarów z terytorium Polski poza terytorium Unii Europejskiej
- import towarów, który oznacza przywóz towarów z terytorium spoza Unii Europejskiej do Polski.

Najważniejsze czynności opodatkowane podatkiem od towarów i usług wiążą się zatem z dokonywaniem przez podmiot gospodarczy sprzedaży towarów i usług³³. Przez **dostawę (sprzedaż) towarów** rozumie się co do zasady przeniesienie prawa do rozporządzania nim jak właściciel. Za towary uważa się przy tym: rzeczy ruchome, wszelkie postacie energii, grunty, a także budynki i budowle lub ich części. Dodatkowo, niektóre czynności uznaje się za zrównane z tym pojęciem. Dotyczy to na przykład:

- wydania towaru na podstawie umowy dzierżawy, leasingu, lub umowy sprzedaży na warunkach odroczonej płatności,
- przekazania lub zużycia przez podatnika towarów należących do jego przedsiębiorstwa na cele inne, niż związane z prowadzoną działalnością,
- przekazania lub zużycia towarów na cele osobiste podatnika, pracowników, bądź wspólników firmy,
- wszelkich innych form przekazania towarów bez wynagrodzenia, w szczególności darowizn.

Przez świadczenie usług rozumie się natomiast co do zasady każde świadczenie na rzecz osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, które nie stanowi dostawy towarów. Stanowi to również: przeniesienie praw do wartości niematerialnych i prawnych, także nieodpłatne świadczenie usług na cele osobiste podatnika lub jego pracowników, wspólników oraz wszelkie inne nieodpłatne świadczenie usług.

Specyficzną kategorię opodatkowaną stanowią również towary z remanentu likwidacyjnego pozostające po zakończeniu działalności gospodarczej. Rozwiązanie spółki cywilnej i osobowej spółki handlowej oraz zaprzestanie przez osobę fizyczną wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu podatkiem VAT powoduje konieczność opodatkowania towarów własnej produkcji i towarów, które zostały nabyte, a nie stały się przedmiotem dostawy (sprzedaży). Opodatkowanie to stosuje się wyłącznie do towarów, w stosunku do których przy ich nabyciu przysługiwało prawo obniżenia podatku należnego VAT o podatek naliczony VAT.

³³ pojęcie sprzedaży jest tu analogią do pojęcia dostawy towaru. Należy jednak podkreślić iż jest to znaczne uproszczenie – dostawa towaru została zdecydowanie szerzej zdefiniowana w ustawie o podatku od towarów i usług niż rynkowe pojęcie sprzedaży towaru.

W efekcie podmioty gospodarcze, w tym mikro, małe i średnie przedsiębiorstw dokonujące w trakcie swojego funkcjonowania dostawy towarów lub świadczenia usług i zrównanych z tym pojęciem czynności mają obowiązek opodatkowania ich podatkiem od towarów i usług. W tym celu muszą się one **zarejestrować jako podatnicy VAT** przed dniem wykonania pierwszej czynności opodatkowanej składając do właściwego urzędu skarbowego zgłoszenie na druku VAT-R. Za podatników tego podatku uznaje się przy tym osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą, bez względu na cel bądź też rezultat takiej działalności.

Wykonanie jakiegokolwiek czynności podlegającej opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług przez podmiot gospodarczy prowadzi do powstania **obowiązku podatkowego**. Obowiązek ten powstaje w ściśle określonym w przepisach prawa momencie³⁴. Zgodnie z zasadą ogólną obowiązek podatkowy w podatku VAT powstaje z chwilą wydania towaru lub wykonania usługi. Jeżeli jednak na przykład dostawa towaru lub wykonanie usługi powinny być potwierdzone fakturą (co wiąże się z dokonywaniem czynności na rzecz podmiotów gospodarczych), obowiązek podatkowy powstaje z chwilą wystawienia faktury, nie później jednak niż w 7. dniu od dnia dokonania transakcji. Ustawa przewiduje ponadto szereg terminów szczegółowych powstania obowiązku podatkowego w zależności od konkretnej sytuacji faktycznej.

W momencie powstania obowiązku podatkowego podatnik ma obowiązek wykazania **podatku należnego VAT**, który oblicza się odnosząc stawkę podatku do podstawy opodatkowania. Kwota podatku należnego wykazywana jest na dokumencie stanowiącym potwierdzenie wykonania czynności. W praktyce gospodarczej dokumentem takim najczęściej jest faktura VAT dokumentująca sprzedaż towaru lub wykonanie usługi.

Podstawą opodatkowania podatkiem VAT **jest obrót**, czyli kwota należna podmiotowi wykonującemu czynność pomniejszona o kwotę należnego podatku VAT. W praktyce jest to po prostu kwota netto sprzedaży. Obrót zmniejsza się przy tym między innymi o kwotę udokumentowanych rabatów, upustów. Kwota należna obejmuje całość świadczenia należnego od nabywcy. Nie chodzi jednak przy tym o należność faktycznie otrzymaną od klienta, ale o należność hipotetyczną (zgodnie z zasadą memoriałową), wyszczególnioną na fakturze. Oznacza to, że podatek VAT należny powstanie nawet, gdy kontrahent nie zapłacił jeszcze sprzedawcy za towar lub wykonaną usługę.

Z drugiej strony zarejestrowany podatnik VAT ma prawo (po spełnieniu szeregu warunków) do pomniejszenia podatku należnego o tzw. **podatek VAT**

³⁴ Etel L. (red.), Prawo podatkowe, Difin, Warszawa 2008, s. 341.

naliczony, który jest zawarty w cenie zakupionych towarów i usług, wykorzystywanych w trakcie działalności gospodarczej. Obniżenie podatku VAT należnego o VAT naliczony przysługuje jednak tylko w takim zakresie w jakim zakupione towary i usługi są wykorzystywane do wykonywania czynności opodatkowanych. Podstawową kategorią czynności stanowiących źródło powstania prawa do odliczenia jest nabycie towarów i usług na terenie kraju. Podatkiem naliczonym jest w tej kategorii kwota podatku uwidoczona na fakturach otrzymanych przez podatnika z tytułu nabycia towarów i usług, bądź na fakturach potwierdzających dokonanie przedpłaty, jeżeli wiązały się one z powstaniem obowiązku podatkowego³⁵.

Podatkiem do wpłaty do urzędu skarbowego (zobowiązaniem podatkowym) jest natomiast różnica pomiędzy podatkiem należnym i podatkiem naliczonym VAT. Podatek należny stanowi iloczyn kwoty obrotu i właściwej stawki, natomiast naliczony stanowi sumę kwot podatku zawartego na fakturach i dokumentach celnych stwierdzających zakupy podatnika. Jest to tzw. **podstawowy mechanizm podatku od towarów i usług**, którego etapami są³⁶:

1. Wyznaczenie kwoty podatku należnego, który powstaje w wyniku dokonania czynności opodatkowanej, w określonym przepisami momencie. Określa się go poprzez odniesienie właściwej stawki podatku VAT do podstawy opodatkowania netto. W systemie rachunkowo-księgowym podatek należny VAT wykazywany jest w ewidencji dostawy (sprzedaży) VAT prowadzonej przez podmiot gospodarczy.
2. Ustalenie kwoty podatku naliczonego, zawartego w cenie zakupionych towarów i usług, wykorzystywanych w trakcie działalności gospodarczej. Należy tu pamiętać, iż odliczenie podatku VAT naliczonego przysługuje jedynie w zakresie w jakim zakupione towary i usługi są wykorzystywane do wykonywania czynności opodatkowanych. Ponadto przepisy prawa przewidują szereg zakupów, od których nie ma możliwości odliczenia podatku VAT naliczonego. Przykładem może tu być nabycie paliwa do samochodu osobowego. Możliwość odliczenia VAT naliczonego obwarowane jest wieloma specyficznymi zastrzeżeniami, które muszą być spełnione łącznie. Generalnie można do nich zaliczyć między innymi:
 - nabywane towary lub usługi muszą być wykorzystywane w trakcie prowadzonej działalności gospodarczej,
 - muszą być wykorzystywane do wykonywania czynności opodatkowanych podatkiem VAT,

³⁵ por. Wiśniewski K., Odliczenia i zwolnienia w VAT, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007, s. 40.

³⁶ zob.: Modzelewski W. (red), VAT- podatek od towarów i usług , SEZAM s.c. Warszawa 1993, s. 67;

- ich nabycie musi nastąpić od zarejestrowanego podatnika VAT,
- najczęściej warunkiem jest też faktyczne posiadanie oryginału faktury VAT zakupu oraz jej prawidłowość formalna.

Zgodnie z zasadą ogólną odliczenie kwoty podatku naliczonego następuje w okresie rozliczeniowym, w którym podatek otrzymał fakturę albo dokument celny albo w okresie następnym. Szczególny przypadek dotyczy nabycia towarów i usług, polegających na najmie, usługach telekomunikacyjnych i podobnych. Jeżeli faktura zawiera informację, jakiego okresu dotyczy odliczenie VAT naliczonego następuje za okres, w którym przypada termin płatności (określony na fakturze).

Wysokość podatku VAT naliczonego wykazuje się w ewidencji nabycia VAT prowadzonej przez podmiot gospodarczy

3. Obliczenie różnicy między ustaloną kwotą podatku należnego i kwotą podatku naliczonego, który podlega odliczeniu w danym okresie rozliczeniowym.
4. Rozliczenie podatkowe w podatku od towarów i usług, którego skutek ekonomiczny uzależniony jest od różnicy pomiędzy podatkiem VAT należnym i naliczonym:
 - w przypadku, kiedy kwota podatku należnego VAT jest wyższa od kwoty podatku naliczonego różnica stanowi zobowiązanie podatkowe i podlega wpłacie na rachunek urzędu skarbowego,
 - w sytuacji odwrotnej, kiedy kwota podatku naliczonego VAT jest wyższa niż wysokość podatku należnego VAT podatnikowi przysługuje zwrot tej różnicy z organu podatkowego. Zwrot ten może mieć przy tym charakter bezpośredni lub pośredni. W przypadku zwrotu bezpośredniego podatnik otrzymuje zwrot różnicy na wskazany przez siebie rachunek bankowy w ściśle określonym czasie. Zwrot pośredni następuje natomiast poprzez przerzucenie nadwyżki podatku naliczonego nad należnym na następne okresy rozliczeniowe. W praktyce oznacza to, iż w kolejnym okresie rozliczeniowym podmiot będzie wykazywał większy VAT naliczony, niż wynika to bezpośrednio z ewidencji nabycia VAT.

Istotnym elementem podatku od towarów i usług są **stawki podatkowe**, które mają wymiar procentowy i stały charakter. Obecnie podstawowa stawka podatku VAT w Polsce wynosi 23%. Obok stawki podstawowej ustawa przewiduje także stawki: 8%, 7%, 5%, 4%, 0%. Zastosowanie określonej stawki uzależnione jest od rodzaju towaru bądź usługi będącej przedmiotem podlegającej opodatkowaniu czynności, a także od okoliczności w których świadczenie zostało spełnione³⁷. Zakres stosowania poszczególnych stawek VAT przedstawiono w tabeli nr 4.6.

³⁷ Koperkiewicz-Mordel K. (red.), Polskie prawo podatkowe, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2006, s. 205.

Tabela 4.6. Stawki obowiązujące w podatku od towarów i usług w Polsce

Stawka	Zakres stosowania
23%	stawka podstawowa. Stosowana w przypadku większości czynności opodatkowanych w odniesieniu do większości towarów i usług.
8%	obniżona stawka VAT stosowana do towarów i usług wymienionych w załączniku nr 3 do ustawy o podatku VAT. Dotyczy np. wielu: towarów spożywczych, wyrobów medycznych i ortopedycznych, materiałów i środków wyposażenia specjalistycznego, w tym przeznaczonych na cele przeciwpożarowe, wyrobów sztuki ludowej oraz rękodzieła i rzemiosła ludowego oraz artystycznego, a także usług np. hotelarskich.
7%	zryczałtowany zwrot podatku przysługujący rolnikom ryczałtowym.
5%	obniżona stawka VAT stosowana do towarów i usług wymienionych w załączniku nr 10 do ustawy o podatku VAT. Dotyczy np. niektórych roślin, czy zwierząt.
4%	zryczałtowany podatek VAT od usług przewozowych świadczonych przez taksówki osobowe.
0%	stawka stosowana w eksporcie i wewnątrzspółnotowej dostawie towarów, przy zachowaniu szeregu restrykcyjnych warunków. Jest to najkorzystniejsza (preferencyjna) stawka VAT, bowiem wysokość podatku należnego wynosi w tym przypadku 0 zł, przy jednoczesnym pełnym prawie do odliczenia podatku naliczonego. W praktyce oznacza to stałą nadwyżkę podatku naliczonego nad należnym i otrzymywanie zwrotu (w postaci pośredniej lub bezpośredniej) z urzędu skarbowego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przepisów dotyczących podatku od towarów i usług.

W najbliższym czasie przewiduje się szereg zmian, w tym dalszego – przejściowego – podwyższenia stawek podatku od towarów i usług. Obowiązek stosowania właściwych stawek podatkowych spoczywa tu na podatniku i oznacza konieczność ciągłego śledzenia zmian przepisów prawnych.

Ustawa o podatku od towarów i usług nakłada na wszystkich podatników obowiązek właściwego **rozliczenia podatku z urzędem skarbowym**. W tym celu wymagane jest prowadzenie w firmie dwóch ewidencji: dostawy oraz nabycia, w których wykazywane są kwoty odpowiednio: podatku należnego oraz naliczonego VAT. Przepisy określają tu pewne wymogi, jakim muszą odpowiadać te ewidencje. W przypadku ewidencji dostawy wymagane jest na przykład wykazywanie kwoty dostawy lub świadczenia usług w wartości netto oraz kwoty podatku należnego z podziałem na poszczególne stawki podatkowe i ewentualne zwolnienia z podatku VAT. W ewidencji nabycia VAT wykazuje się natomiast wartość netto nabycia towarów i usług wraz z wyodrębnioną kwotą podatku naliczonego VAT. Stosuje się tutaj ponadto podział na:

- kwotę podatku VAT naliczonego od nabycia towarów i usług zaliczanych u podatnika do środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji
- kwotę podatku VAT naliczonego od pozostałych zakupów.

W dalszej kolejności procedury rozliczenia podatku od towarów i usług następuje kontakt z urzędem skarbowym polegający na złożeniu odpowiednich deklaracji i wpłacie ew. zobowiązania podatkowego. Można wyróżnić tu trzy metody rozliczeń z urzędem skarbowym³⁸:

1. **Rozliczenie na zasadach ogólnych**, które jest dostępne dla wszystkich podatników VAT. W tym przypadku obowiązek podatkowy powstaje zasadniczo z chwilą wydania towaru lub wykonania usługi niezależnie od otrzymanej zapłaty od klienta. Rozliczenie z urzędem skarbowym następuje na deklaracji VAT-7 i jest dokonywane w cyklu miesięcznym (miesiąc stanowi tu okres rozliczeniowy).
2. **Rozliczenie metodą kwartalną**, które również jest dostępne dla wszystkich podatników Różnica pomiędzy tą formą rozliczenia a zasadami ogólnymi polega zasadniczo na wydłużeniu okresu rozliczeniowego do 3 miesięcy. W tym wariancie rozliczenie następuje na deklaracji VAT-7K a okresem rozliczeniowym jest kwartał pokrywający się z kwartałem roku kalendarzowego.
3. **Rozliczenie metodą kasową**, które jest dostępne wyłącznie dla tzw. małych podatników VAT. Za małego podatnika uznaje się podmiot, którego wartość sprzedaży (brutto, a więc wraz z kwotą podatku) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym kwoty odpowiadającej równowartości 1.200.000 euro, a także podatnik prowadzący przedsiębiorstwo maklerskie, zarządzające funduszami inwestycyjnymi, będący agentem, zleceniobiorcą lub inną osobą świadczącą usługi o podobnym charakterze, jeżeli kwota prowizji lub innych postaci wynagrodzenia za wykonane usługi nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym kwoty odpowiadającej równowartości 45 000 euro.

W metodzie kasowej obowiązek podatkowy powstaje z dniem uregulowania całości lub części należności przez nabywcę, nie później niż 90. dnia, licząc od dnia wydania towaru lub wykonania usługi. Oznacza to, iż zmienia się zasadniczo termin wykazania podatku należnego VAT. Nie ma on charakteru memoriałowego, jak w przypadku zasad ogólnych VAT, lecz charakter kasowy. Podatek VAT należny zostanie bowiem wykazany w okresie rozliczeniowym, w którym podmiot otrzymał zapłatę za towar lub wykonaną usługę. Wybór tej

³⁸ Matejun M., Impact of Goods and Services Tax on Development of Small and Medium-Sized Enterprises, [w:] Adamik A., Matejun M., Zakrzewska-Bielawska A. (red.), Influence of Socio-Economic Environment on the Development of Small and Medium-Sized Enterprises, Technical University of Lodz Press, Lodz 2011, s. 348.

metody wiąże się jednocześnie obowiązkowo z kwartalnym okresem rozliczeniowym, a rozliczenie następuje na deklaracji VAT-7K. Kasowy charakter tej metoda rozliczenia podatku VAT rozciąga się również na podatek VAT naliczony. Oznacza to, iż odliczenie podatku naliczonego VAT przysługuje tylko od tych zakupów, za które podatnik uścił zapłatę dla dostawcy. W praktyce oznacza to, iż na podatniku wybierającym kasową metodę rozliczeń ciąży szereg dodatkowych obowiązków w postaci konieczności prowadzenia ewidencji³⁹:

- terminów płatności za konkretne faktury w części i w całości, co jest niezbędne do określenia właściwego momentu powstania obowiązku podatkowego w podatku VAT
- terminu 90 dni, licząc od dnia wydania towaru lub wykonania usługi,
- terminu wydania towaru lub wykonania usługi,
- faktur przenoszonych do następnego kwartału, w przypadku których obowiązek podatkowy w podatku VAT nie powstał w bieżącym kwartale z powodu braku zapłaty.

Dodatkową cechą tej formy rozliczeń jest oznaczanie faktur sprzedaży symbolem VAT-MP.

Ważnym elementem konstrukcji podatku od towarów i usług są **zwolnienia**, które mogą mieć charakter zwolnień podmiotowych oraz przedmiotowych. Generalna zasada wskazuje, iż zwolnienie podmiotowe dotyczy podatników, u których wartość sprzedaży opodatkowanej nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty 150.000zł. Oznacza to, iż mimo, że podmiot wykonuje czynności opodatkowane podatkiem VAT, sprzedając np. towary lub świadcząc usług, nie wykazuje podatku należnego i nie rozlicza się w podatku VAT z urzędem skarbowym. Po przekroczeniu limitu sprzedaży wymagana jest jednak rejestracja podmiotu jako podatnika VAT i prowadzenie regularnych rozliczeń z organami podatkowymi. Dodatkowo należy zaznaczyć, iż podmioty, które nie osiągnęły limitu sprzedaży opodatkowanej w kwocie 150.000zł mogą samodzielnie zrezygnować ze zwolnienia i zarejestrować się jako podatnicy VAT. Wówczas rozliczają się w tym podatku, nabywając jednocześnie prawo do odliczania podatku naliczonego VAT. Drugim rodzajem zwolnień są zwolnienia przedmiotowe. W tym przypadku w pewnym uproszczeniu można powiedzieć, że zwolnione są czynności wykonywane w interesie publicznym, takie jak np. usługi poczty państwowej czy usługi ochrony zdrowia i opieki społecznej⁴⁰.

³⁹ Gomułkiewicz A., Małecki J., Podatki i prawo podatkowe, Wydawnictwo Prawnicze Lewis Nexis, Warszawa 2006, s. 545.

⁴⁰ Łobażewicz A., Prosto i zwięźle – co nowego w podatku VAT?, Scientific Publishing Group, Gdańsk 2004, s. 26.

Specyfika zwolnień w podatku od towarów i usług wyraża się między innymi z tym, że podatnicy zwolnieni podmiotowo lub wykonujący czynności zwolnione od podatku VAT nie mogą pomniejszyć podatku należnego o podatek naliczony⁴¹. Zwolnienie to nie musi być zatem korzystniejsze od opodatkowania. Jest to jedna z charakterystycznych cech podatku od towarów i usług. Zwolnienie od podatku jednej z faz w środku łańcucha produkcji lub dystrybucji powoduje bowiem wystąpienie dwóch elementów obcych konstrukcji podatku VAT: naruszenia zasady neutralności ze względu na koszty uzyskania przychodów oraz pobieranie podatku od podatku. Skutkiem tego jest wzrost ceny produktu finalnego. Jednakże jeśli zwolniona jest ostatnia faza produkcji, ulega obniżeniu ostateczna cena wyrobu finalnego, co jest niewątpliwie korzystne dla konsumentów⁴².

Z drugiej strony status podatnika podatku od towarów i usług pozwala na wystawianie faktur VAT. Następuje w ten sposób pozytywne oddziaływanie na rynku B2B, które jest związane z zachęcaniem kontrahentów do dokonywania zakupów u podatnika VAT. Klienci otrzymują bowiem wówczas faktury VAT, w przypadku których nabywają prawo do obniżenia własnego podatku należnego o podatek naliczony od nabycia towarów i usług. Należy zwrócić uwagę, iż zwolnienia podmiotowe dotyczą w zasadzie wyłącznie mikro i małych przedsiębiorstw. Nie należy bowiem oczekiwać aby większe firmy osiągały przychody niższe niż 150.000zł rocznie. Świadoma rezygnacja ze zwolnienia podmiotowego i rejestracja jako podatnik VAT może stać się tu pewnym czynnikiem przewagi konkurencyjnej. Klienci instytucjonalni takich firm będą bowiem chętniej nabywać od nich towary i usługi, niż od innych podmiotów, które są podmiotowo zwolnione z podatku od towarów i usług i nie mają możliwości wystawiania faktur VAT.

4.4. Prowadzenie ewidencji księgowo-podatkowych w małej firmie

Przedstawione powyżej obowiązki, związane zarówno ze sferą rozliczeń obejmujących system ubezpieczeń społecznych, jak również sferą prawnopodatkową, wyrażają się w istotnym stopniu poprzez konieczność ewidencjonowania zdarzeń dotyczących prowadzonej działalności gospodarczej. Wynika to zarówno z przepisów ustawy o rachunkowości, jak również z przepisów podatkowych (zwłaszcza ustaw o podatkach dochodowych). Ze względu na powszechnie występujące formy organizacyjno-prawne, takie jak osoba fizyczna i

⁴¹ Etel L. (red.), Prawo podatkowe, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008, s. 350.

⁴² Wawrzyńczak-Jędryka B.: Podatki 2006, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006, s. 810.

spółki osobowe osób fizycznych oraz niższą wielkość przychodów w większości przypadków ewidencja małych i średnich przedsiębiorstw prowadzona jest **przede wszystkim ze względów podatkowych**⁴³.

Analiza obowiązków ewidencyjnych i sprawozdawczych małych i średnich przedsiębiorstw wskazuje na duże zróżnicowanie, w zależności od form opodatkowania, czy prowadzenia określonych rodzajów rejestracji zdarzeń gospodarczych. Oprócz bezpośredniego obowiązku prowadzenia ewidencji wynikającej z formy opodatkowania (przykładem może być podatkowa księga przychodów i rozchodów prowadzona w ramach działalności opodatkowanej na zasadach ogólnych), należy jeszcze dodatkowo prowadzić szereg **urządzeń księgowych**, związanych z określoną formą ewidencji.

Podatnicy opodatkowani w formie karty podatkowej są zwolnieni z większości obowiązków ewidencyjno-sprawozdawczych. Nie mają obowiązku prowadzenia ksiąg, składania rocznych zeznań podatkowych, składania deklaracji o wysokości uzyskanych dochodów oraz wpłacania zaliczek na podatek dochodowy. Są oni jednak zobowiązani wydawać na życzenie klientów rachunki i faktury stwierdzające sprzedaż⁴⁴. W przypadku zatrudniania pracowników mają oni dodatkowo obowiązek prowadzenia ewidencji zatrudnienia oraz imiennych kart wynagrodzeń⁴⁵.

Większy zakres obowiązków ewidencyjnych oraz sprawozdawczych dotyczy pozostałych form ewidencji podatkowej (ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych oraz księgi przychodów i rozchodów). Najbardziej skomplikowaną metodą pod względem merytorycznym, ale z drugiej strony dostarczającą najszerszego zakresu informacji jest prowadzenie pełnych ksiąg rachunkowych zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości.

Niezależnie od wymienionych wyżej rodzajów ewidencji (zarówno rachunkowych, jak również podatkowych) obowiązki rejestracji zdarzeń gospodarczych wynikają również z przepisów ustawy o podatku od towarów i usług. Są również związane z prowadzeniem dokumentacji wynagrodzeń oraz rozliczeniami z ZUS. W tabeli 4.7. przedstawiono podstawowe obowiązki ewidencyjne i sprawozdawcze w zakresie rachunkowości, prawa podatkowego, a także dokumentacji wynagrodzeń oraz rozliczeń z ZUS firm zaliczanych do kategorii małych i średnich przedsiębiorstw.

⁴³ Emerling I., Pfaf J., Wójcik-Jurkiewicz M., Prowadzenie ksiąg podatkowych i rachunkowych w małych i średnich podmiotach gospodarczych, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2001, s. 11.

⁴⁴ Fila M., Karta podatkowa w 2004 roku, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2004, s. 31.

⁴⁵ Martyniuk T., Formy ewidencji podatkowej małych podmiotów gospodarczych, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2004, s.108.

Tabela 4.7. Podstawowe obowiązki ewidencyjne i sprawozdawcze małych i średnich firm

Obszar merytoryczny		Podstawowe obowiązki ewidencyjne	Podstawowe obowiązki sprawozdawcze
Dokumentacja wynagrodzeń oraz rozliczenia ZUS		Imienne karty wynagrodzeń pracowników, Listy płac, Rachunki do umów-zlecenia i o dzieło, Dokumenty zgłoszeniowe ZUS, Deklaracje rozliczeniowe ZUS.	Dokumenty zgłoszeniowe ZUS (ZUS ZUA, ZZA, ZWUA i inne), Deklaracje rozliczeniowe (ZUS DRA, ZUS RCA, ZUS RZA), Deklaracje wynikające z obowiązków płatnika: PIT-4R, PIT-11.
Zasady ogólne	Podatkowa księga przychodów i rozchodów	Podatkowa księga przychodów i rozchodów (ewidencja przychodów i kosztów), Imienne karty wynagrodzeń pracowników, Ewidencja ilościowo-wartościowa i zużycia (amortyzacji) środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, Ewidencja wyposażenia, Spis z natury (remanent), Dodatkowe ewidencje: – Przebiegu pojazdu, – Pożyczek i rzeczy zastawionych, – Kupna i sprzedaży wartości dewizowych.	PIT-36 – zeznanie roczne wraz z załącznikami (skala podatkowa) PIT-36L – zeznanie roczne wraz z załącznikami (stawka liniowa)
	Księgi rachunkowe	Opis stosowanych metod rachunkowości, Księgi rachunkowe (dziennik, księga główna, księgi pomocnicze, zestawienie obrotów i sald, inwentarz), Ewidencja ilościowo-wartościowa i zużycia (amortyzacji) środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, Spis z natury (inwentaryzacja), Wycena aktywów i pasywów, Sprawozdawczość finansowa, Ewidencja przebiegu pojazdu.	PIT-36 – zeznanie roczne wraz z załącznikami (skala podatkowa) PIT-36L – zeznanie roczne wraz z załącznikami (stawka liniowa)

Źródło: Matejun M., Obciążenia ewidencyjne i fiskalne małych i średnich przedsiębiorstw, [w:] Matejun M. (red.), Zarządzanie małą i średnią firmą w teorii i w ćwiczeniach, Difin, Warszawa 2012, s. 159-206.

Formy zryczałtowane	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	Ewidencja przychodów, Wykaz środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, Ewidencja wyposażenia, Książka zamówień, Spis z natury (remanent), Imienne karty wynagrodzeń pracowników, Obowiązek posiadania i przechowywania dowodów zakupu towarów.	PIT-28 – zeznanie roczne wraz z załącznikami
	Karta podatkowa	Ewidencja zatrudnienia, Imienne karty wynagrodzeń pracowników	PIT-16A – informacja o wysokości zapłaconej i odliczonej składki na ubezpieczenie zdrowotne.
Podatek od towarów i usług		Obowiązek wystawiania faktur przez podatników VAT, Ewidencja nabycia VAT, Ewidencja dostawy VAT, Ewidencja transakcji wewnątrzwspólnotowych, Dzienne zestawienia sprzedaży lub rejestracja sprzedaży za pomocą kas rejestrujących, Raporty fiskalne dobowe i okresowe.	VAT-7 – miesięczna deklaracja dla podatku od towarów i usług, VAT-7K – kwartalna deklaracja dla podatku od towarów i usług.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Martyniuk T., Formy ewidencji podatkowej małych podmiotów gospodarczych, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2004, s. 23; Markowski W., ABC small business'u, Wydawnictwo Marcus, Łódź 2004, s. 57-150.

Należy podkreślić, iż w tabeli 4.7. przedstawiono **jedynie podstawowe obowiązki ewidencyjne oraz sprawozdawcze podmiotów gospodarczych** prowadzących działalność gospodarczą w Polsce. W zależności od wewnętrznych potrzeb, czy specyfiki oraz zakresu działalności mogą pojawić się dodatkowe obowiązki ewidencyjne lub sprawozdawcze, które mogą dotyczyć na przykład procedura celnych, obowiązków związanych z opodatkowaniem podatkiem akcyzowym, podatkiem od czynności cywilnoprawnych czy obowiązkami z zakresu statystyki publicznej.

Z powodu specyfiki form prawnych i rozmiarów działalności małych przedsiębiorstw dominującą formą opodatkowania podatkiem dochodowym są tutaj zasady ogólne przewidziane dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W ramach tej formy najbardziej popularne pod względem ilościowym jest natomiast prowadzenie **podatkowej księgi przychodów i rozchodów**, która w dalszej części tego podrozdziału zostanie przedstawiona jako przykład ewidencji księgowo-podatkowej w małej firmie.

Podstawę prawną prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów (KPiR) stanowi ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych⁴⁶. Drugim ważnym aktem prawnym regulującym szczegółowo sposób oraz warunki prowadzenia księgi jest rozporządzenie Ministra Finansów wraz z załącznikami⁴⁷. KPiR jest urządzeniem księgowym wykorzystywanym w rozliczeniach podatku dochodowego od osób fizycznych na zasadach ogólnych i przede wszystkim stanowi podstawę do ustalenia dochodu podatkowego z prowadzonej działalności gospodarczej. Jest ona zaliczana do form uproszczonej rachunkowości i wykorzystywana przede wszystkim w celach podatkowych. Obowiązek jej prowadzenia dotyczy:

- osób fizycznych,
- spółek cywilnych osób fizycznych,
- spółek jawnych osób fizycznych
- spółek partnerskich

prowadzących działalność gospodarczą, jeżeli ich przychody, w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych za poprzedni rok podatkowy wyniosły do 1.200.000 euro włącznie. Limit ten odnosi się do roku podatkowego. Jeżeli przychody za poprzedni rok podatkowy przekroczą limit 1.200.000 euro podatnik ma obowiązek od następnego roku zaprowadzić księgi rachunkowe (pełną rachunkowość) regulowaną przepisami ustawy o rachunkowości.

Podatnicy, którzy rozpoczynają prowadzenie działalności gospodarczej w roku podatkowym albo ci, którzy w poprzednim roku podatkowym korzystali ze

⁴⁶ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 1991 nr 80 poz. 350 z późn. zmianami.

⁴⁷ Rozporządzenie MF z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów, Dz.U. 2003 nr 152 poz.1475 z późn. zmianami.

zryczałtowanej formy opodatkowania lub prowadzili księgi rachunkowe, są zobowiązani zawiadomić w formie pisemnej naczelnika urzędu skarbowego właściwego według własnego miejsca zamieszkania podatnika o prowadzeniu księgi, w terminie 20 dni od dnia jej założenia. Księgę należy założyć na dzień 1 stycznia roku podatkowego lub na dzień rozpoczęcia działalności w trakcie roku podatkowego. Jeżeli działalność gospodarcza prowadzona jest w formie spółki cywilnej osób fizycznych, spółki jawnej osób fizycznych lub spółki partnerskiej, przedmiotowe zawiadomienie składają wszyscy wspólnicy.

Księga przychodów i rozchodów musi być prowadzona według ściśle określonego wzoru, który znajduje się w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Finansów o prowadzeniu KPiR. – stanowi on załącznik nr 1 do tego rozporządzenia. Został on zaprezentowany na rysunku 4.1.

L.p	Data zdarzenia gospodarczego	Nr dowodu księgowego	Kontrahent		Opis zdarzenia gospodarczego	Przychód		
			Imię i nazwisko (firma)	Adres		Wartość sprzedaży towarów i usług	Pozostałe przychody	Razem przychód (7 + 8)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Suma strony:								
Przeniesienie z poprzedniej strony:								
Razem od początku roku:								

ciąg dalszy KPiR:

Zakup towarów handlowych i materiałów wg cen zakupu	Koszty uboczne zakupu	Wydatki (koszty)				Uwagi
		Wynagrodzenia w gotówce i naturze	Pozostałe wydatki	Razem wydatki (12+13)		
10	11	12	13	14	15	16

Rys. 4.1. Wzór podatkowej księgi przychodów i rozchodów

Źródło: Załącznik nr 1 do rozporządzenia MF w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów.

W księdze przychodów i rozchodów **dokonuje się zapisów**. Wpisywane są do niej przychody podatkowe podmiotu gospodarczego oraz podatkowe koszty uzyskania przychodów zgodnie z przepisami podatku dochodowego od osób fizycznych na zasadach ogólnych. Co do zasady zdarzenia, które nie wywołują skutków podatkowych w postaci pojawienia się przychodów i kosztów nie są wykazywane w KPiR. Zapisów dokonuje się zawsze na podstawie określonych **dowodów księgowych**, którymi (w zależności od kategorii zdarzeń gospodarczych) mogą być: faktury VAT, faktury VAT korygujące, dokumenty celne, dowody wewnętrzne, opisy otrzymanego towaru/specyfikacje dostawy, dzienne zestawienia dowodów księgowych, noty księgowe, dowody przesunięć wewnętrznych, wyciągi bankowe, listy płac pracowników, rachunki do umów cywilno-prawnych, delegacje służbowe, dowody opłat pocztowych i inne.

W ujęciu merytorycznym księgiach przychodów i rozchodów składa się z 16 kolumn przeznaczonych do dokonywania odpowiednich zapisów:

1. Kolumna: liczba porządkowa.

Służy do wpisywania kolejnego numeru zapisów do księgi. Prowadzona numeracja może być odrębna za każdy miesiąc lub narastająca od początku roku podatkowego. Przykładem numerów będą: 1/03 (pierwszy zapis w marcu); 10/05/2012 (dziesiąty zapis w maju 2012 roku). Tym samym numerem należy oznaczyć dowód księgowy stanowiący podstawę dokonania zapisu. Numer pełni więc nie tylko funkcję porządkową, ale wiąże też konkretny dowód księgowy z konkretną pozycją zapisu w KPiR.

2. Kolumna: data zdarzenia gospodarczego

służy do wpisania daty wynikającej z dokumentu stanowiącego podstawę dokonywania wpisu. Kolumnę tę uzupełnia się zgodnie z przepisami podatku dochodowego dotyczącymi momentu uzyskania przychodu podatkowego lub poniesienia podatkowego kosztu uzyskania przychodu.

3. Kolumna 3: numer dowodu księgowego

wpisuje się tutaj numer faktury lub innego dowodu księgowego stanowiącego podstawę zapisu w KPiR. Oprócz numeru warto dodać skrócony opis rodzaju dokumentu, np. FVZ (faktura VAT zakupowa), FVS (faktura VAT sprzedażowa), WB (wyciąg bankowy), DW (dowód wewnętrzny). W efekcie wartościowe są zapisy łączące wskazanie rodzaju dokumentu z jego numerem porządkowym, np. FVZ 127/12/2012, WB 5/2012.

4. Kolumna: imię i nazwisko kontrahenta (firma kontrahenta)

służy do wpisania firmy (nazwy) kontrahenta z którym przeprowadzona została transakcja stanowiąca podstawę zapisu w KPiR.

5. Kolumna: adres kontrahenta

wpisuje się tutaj adres siedziby kontrahenta, znajdujący się najczęściej na dokumencie księgowym stanowiącym podstawę zapisu do księgi. Zapisy w kolumnach 4 i 5 mogą mieć czasem charakter uproszczony, kiedy nie można

ustalić szczegółowo kontrahenta (np. w przypadku sprzedaży rejestrowanej za pomocą kas fiskalnych można wpisać „sprzedaż detaliczna), lub w sytuacji ogólnie znanych kontrahentów, np. „ZUS”, „US”. Podstawowym celem wypełnienia kolumny 4 oraz 5 jest możliwość jednoznacznej identyfikacji kontrahenta. Mimo tego kolumny te mają czasem prawo nie zostać wypełnione, np. w przypadku amortyzacji księgowanej na podstawie dowodu wewnętrznego.

6. Kolumna: opis zdarzenia gospodarczego

przeznaczona do wpisywania rodzaju uzyskanych przychodów lub ponoszonych kosztów. W praktyce uzupełnia się ją wpisując istotę zdarzenia gospodarczego. Warto stosować tu proste, ale konkretne i jednoznaczne stwierdzenia, np. sprzedaż / zakup towarów handlowych, wynagrodzenie, odsetki bankowe, czynsz itd.

7. Kolumna: wartość sprzedanych towarów i usług

służy do wpisywania wartości przychodów ze sprzedaży towarów, wyrobów oraz usług oferowanych przez podatnika. Są to przychody z działalności podstawowej firmy, która stanowi jej istotę i podstawowy cel funkcjonowania. U firm, które są jednocześnie podatnikami podatku od towarów i usług wysokość przychodów wykazuje się w kwocie netto (bez podatku VAT).

8. Kolumna: pozostałe przychody

służy do wpisywania wartości pozostałych przychodów z działalności gospodarczej, które jednak nie są związane z podstawową działalnością firmy. Przykładem może tu być uzyskanie przychodu ze sprzedaży używanej maszyny produkcyjnej, otrzymane odsetki od środków pieniężnych na rachunkach bankowych, otrzymane kary umowne lub odsetki za zwłokę, dodatnie różnice kursowe.

9. Kolumna: razem przychód

suma zapisów z kolumny 7 i 8.

10. Kolumna: zakup towarów handlowych i materiałów według cen zakupu

przeznaczona do wpisywania zakupu towarów handlowych (do dalszej odsprzedaży) oraz materiałów (surowców i dodatków) zużywanych w procesie produkcji lub świadczenia usług. Wartości te wykazuje się według cen zakupu. Wyjątek stanowi udokumentowany materiał powierzony przez zleceniodawcę, który nie wymaga formalnego księgowania.

11. Kolumna: koszty uboczne zakupu

służy do księgowania kosztów ubocznych związanych z zakupem towarów i materiałów wykazanych w kolumnie 10. Dotyczy to np. kosztów transportu zewnętrznego związanego z przewozem towarów handlowych, załadunku i wyładunku, ubezpieczenia w drodze.

12. Kolumna: wynagrodzenia w gotówce i w naturze

przeznaczona do wpisywania wynagrodzeń (w kwocie brutto) wypłacanych pracownikom z tytułu zawartych umów o pracę, zlecenie i umów o dzieło.

Wpisu dokonuje się na podstawie listy płac lub rachunku do umowy cywilnoprawnej, na których pracownik potwierdza własnym podpisem otrzymane wynagrodzenie. Lista płac nie musi być podpisana w przypadku przekazania wynagrodzenia na rachunek bankowy pracownika, wówczas do listy płac winien być dołączony wyciąg bankowy potwierdzający przekazanie pieniędzy pracownikowi.

13. Kolumna: pozostałe wydatki

służy do wpisywania pozostałych, podatkowych kosztów uzyskania przychodu. W kolumnie tej wpisuje się ponoszone przez podatnika koszty zapewniające mu prowadzenie bieżącej działalności gospodarczej, a także jej dalszy rozwój. Obejmują one np. takie wydatki, jak: zakup materiałów biurowych, wyposażenia, koszty czynszu, energii elektrycznej, telekomunikacyjne, amortyzację, koszty usług reklamowych, podróży służbowych pracowników, składki ZUS w części płaconej przez pracodawcę (narrzut na wynagrodzenia) oraz na Fundusz Pracy właściciela.

14. Kolumna: razem wydatki

suma zapisów z kolumny 12 i 13.

15. Kolumna: [pusta]

jest to wolna kolumna, w której można wpisywać inne zdarzenia, poza wymienionymi w kolumnach 1-13 lub wydatki odnoszące się do przychodów lub kosztów miesiąca lub roku następnego.

16. Kolumna: uwagi

jest przeznaczona do wpisywania uwag co do treści zapisów z kolumny 2-15.

Do **technicznych wymogów** prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów można zaliczyć:

- obowiązek zbroszowania księgi i kolejnego ponumerowania jej kart,
- obowiązek dokonywania zapisów w języku polskim i w walucie polskiej w sposób staranny, czytelny i trwały na podstawie prawidłowych i rzetelnych dowodów,
- obowiązek dokonywania zapisów w porządku chronologicznym na podstawie dowodów księgowych, w czasie zapewniającym prawidłowe i terminowe rozliczenie z budżetem, lecz nie później niż do dnia 20 każdego miesiąca za miesiąc poprzedni (jest to termin wpłaty zaliczki na podatek dochodowy na zasadach ogólnych do urzędu skarbowego),
- obowiązek poprawy ewentualnych, błędnych zapisów poprzez skreślenie dotychczasowej treści i wpisanie nowej z zachowaniem czytelności zapisu błędnego. Poprawkę należy podpisać i umieścić przy niej datę jej dokonania. Zapisy zmniejszające wartość kosztów lub przychodów mogą być dokonywane ze znakiem minus lub kolorem czerwonym.

Podatkowa księga przychodów i rozchodów wraz z dowodami księgowymi na podstawie których dokonano w niej zapisów, muszą znajdować się na stałe w

miejscu wykonywania działalności lub w miejscu wskazanym przez podatnika jako jego siedziba. Jeżeli natomiast prowadzenie księgi zostało zlecone podmiotowi zewnętrznemu (np. biuro rachunkowemu) księga musi znajdować się w miejscu wskazanym przez podatnika jako siedziba podmiotu zewnętrznego.

Księgę należy prowadzić księgę rzetelnie i w sposób niewadliwy. KPiR **uważa się za rzetelną**, jeśli dokonane w niej zapisy odzwierciedlają stan rzeczywisty, czyli że dane zdarzenie gospodarcze faktycznie zaistniało w rzeczywistości. Księgę uznaje się za **niewadliwą, jeśli jest ona prowadzona** zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Finansów i objaśnieniami do wzoru księgi.

Podstawowym celem prowadzenia księgi przychodów i rozchodów staje się określenie przychodów podatkowych podmiotu gospodarczego oraz podatkowych kosztów uzyskania przychód, na podstawie których określanych jest dochód lub strata z działalności. Aby określić dochód za określony miesiąc w trakcie roku podatkowego należy:

1. Do przychodów (P) zaliczyć sumę przychodów od początku roku (narastająco) na podstawie kolumny 9,
2. Do kosztów (KUP) zaliczyć sumę kosztów uzyskania przychodów od początku roku (narastająco) według danych z kolumn: 10 + 11 + 14.

W ten sposób ustalany jest dochód (gdy $P > KUP$) lub strata (gdy $P < KUP$) z działalności za dany miesiąc. Dalsza, przykładowa procedura obliczenia miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy na zasadach ogólnych obejmuje następujące etapy⁴⁸:

3. Odliczenie od dochodu przysługujących podatnikowi odliczeń. Odliczeniu podlegają faktycznie zapłacone składki na ubezpieczenia społeczne właściciela firmy. Składki te odlicza się w wysokości określonej narastająco od początku roku.
4. Wyznaczenie podstawy obliczenia podatku dochodowego po zaokrągleniu jej do pełnych złotych.
5. Obliczenie podatku zgodnie ze skalą podatkową lub stawką liniową w zależności od wybranej przez podatnika formy opodatkowania podatkiem dochodowym na zasadach ogólnych.
6. Odliczenie od podatku faktycznie zapłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne właściciela firmy. Składki te odlicza się do wysokości limitu 7,75% i wykazuje w wysokości określonej narastająco od początku roku.
7. W ten sposób określony zostaje „podatek po odliczeniach od początku roku” (A).

⁴⁸ przedstawiono tu uproszczony przykład wyznaczania miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy. Rzeczywista procedura będzie uzależniona od wielu szczegółowych czynników związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą.

8. Następnie należy od niego odjąć sumę ewentualnych należnych zaliczek za poprzednie miesiące (B). W przypadku rozliczenia za miesiąc styczeń nie będzie należnej zaliczki za poprzednie miesiące.
9. Wyznaczając wielkość $(ZAL) = (A) - (B)$ i zaokrąglając ją do pełnych złotych otrzymujemy **należną zaliczkę na podatek dochodowy za dany miesiąc**. Zaliczkę tę należy wpłacić na konto bankowe właściwego urzędu skarbowego do dnia 20. następnego miesiąca.
10. Obliczamy sumę należnych zaliczek od początku roku $(C) = (B) + (ZAL)$, która stanowi „sumę należnych zaliczek za poprzednie miesiące” w następnym miesiącu.

W inny sposób ustala się na podstawie księgi przychodów i rozchodów wysokość podatku dochodowego za cały rok podatkowy. Taka procedura wiąże się bowiem z **rocznym zamknięciem księgi** i obejmuje szereg czynności szczegółowych, do których zalicza się między innymi uwzględnienie w obliczanym dochodzie różnicy remanentów na początek i na koniec roku podatkowego.

4.5. Bibliografia, literatura uzupełniająca oraz pytania sprawdzające

Bibliografia

- Dzierżanowski W., Stachowiak M. (red.), Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1999-2000, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2001.
- Emerling I., Pfaf J., Wójcik-Jurkiewicz M., Prowadzenie ksiąg podatkowych i rachunkowych w małych i średnich podmiotach gospodarczych, Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice 2001.
- Etel L. (red.), Prawo podatkowe, Difin, Warszawa 2008.
- Fila M., Karta podatkowa w 2004 roku, Difin, Warszawa 2004.
- Gomułkiewicz A., Małecki J., Podatki i prawo podatkowe, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2006.
- Griffin R.W., Podstawy zarządzania organizacjami, PWN, Warszawa 2010.
- Koperkiewicz-Mordel K. (red.), Polskie prawo podatkowe, Difin, Warszawa 2006.
- Kudert S., Doradztwo podatkowe. Ekonomiczne podstawy zarządzania kancelarią doradcy podatkowego, Datev, Forum Doradców Podatkowych, Kraków 2001.
- Lachiewicz S., Załączny L., Małe firmy w gospodarce rynkowej, [w:] Lachiewicz S. (red.), Małe firmy w regionie łódzkim, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2003.
- Łobazewicz A., Prosto i zwięźle – co nowego w podatku VAT?, Scientific Publishing Group, Gdańsk 2004.
- Markowski W., ABC small business'u, Wydawnictwo Marcus, Łódź 2004 oraz 2007.
- Martyniuk T., Formy ewidencji podatkowej małych podmiotów gospodarczych, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2004.

- Matejun M., Analiza zewnętrznych prawno-podatkowych barier rozwoju firm sektora MŚP, „Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej, seria: Organizacja i Zarządzanie”, nr 43/2007.
- Matejun M., Faza startowa jako strategiczny etap rozwoju przedsiębiorstwa, [w:] Lachiewicz S., Matejun M. (red.), Zarządzanie rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.
- Matejun M., Impact of Goods and Services Tax on Development of Small and Medium-Sized Enterprises, [w:] Adamik A., Matejun M., Zakrzewska-Bielawska A. (red.), Influence of Socio-Economic Environment on the Development of Small and Medium-Sized Enterprises, Technical University of Lodz Press, Lodz 2011.
- Matejun M., Kaczmarek E., Wpływ form opodatkowania podatkiem dochodowym na funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw, [w:] Matejun M. (red.), Wyzwania i perspektywy zarządzania w małych i średnich przedsiębiorstwach, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Matejun M., Staroń W., Menedżerskie i prawne aspekty podejmowania działalności gospodarczej w Polsce, [w:] Wasiluk A. (red.), Nowoczesne podejście do zarządzania organizacjami, Difin, Warszawa 2009.
- Modzelewski W. (red), VAT- podatek od towarów i usług , SEZAM s.c. Warszawa 1993.
- Poszwa M., Zarządzanie podatkami w małej i średniej firmie, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007.
- Przegląd Podatku Dochodowego Nr 24, Gofin, z dnia 20 grudnia 2006 r., s.16.
- Rosiński R., Polski system podatkowy. Poszukiwanie optymalnych rozwiązań, Difin, Warszawa 2010.
- Rozporządzenie MF z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów, Dz.U. 2003 nr 152 poz.1475 z późn. zmianami.
- Sasin W., Zakładowy plan kont dla spółki z o.o., Wydawnictwo Sigma, Skierniewice 2003.
- Szpor G. (red.), System ubezpieczeń społecznych. Zagadnienia podstawowe, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2011.
- Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących pozarolniczą działalność i osób z nimi współpracujących, Poradnik ZUS, Warszawa 2011, <http://www.zus.pl>.
- Ubezpieczenia społeczne w Polsce. Informacje, fakty, Poradnik ZUS, Warszawa 2008, <http://www.zus.pl>.
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz. U. 2004 nr 54, poz. 535 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 lipca 2006 roku o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, Dz. U. 2006 r. Nr 158, poz. 1121, z późn. zm..
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne, Dz.U. 1998 nr 144 poz. 930 z późn. zmianami.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 1991 nr 80 poz. 350 z późn. zmianami.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.

Wawrzyńczak-Jędryka B., Podatki 2006, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006.
Wiśniewski K., Odliczenia i zwolnienia w VAT, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007.
Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu, ustalania podstawy wymiaru oraz rozliczania i opłacania składek na te ubezpieczenia oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Poradnik ZUS, Warszawa 2012, <http://www.zus.pl>.

Literatura uzupełniająca

Borkiewicz-Liszka M., Jeleńska A., Poradnik ryczałtowca, Wszelchnica Podatkowa, Kraków 2007.
Juja T., Opodatkowanie przedsiębiorców podatkami dochodowymi i pośrednimi, Forum Naukowe, Poznań 2006.
Szciodrowski G., Polski system podatkowy, PWN, Warszawa 2007.
Zieliński J., Outsourcing doradztwa podatkowe i rachunkowość: trafna decyzja, Forum Doradców Podatkowych, Kraków 2001.

Pytania sprawdzające

1. Omów czynności małej firmy realizowane w trakcie bieżącej współpracy z ZUS
2. Przedstaw zakres ubezpieczeń ZUS i obowiązków w zakresie funduszy celowych w przypadku osoby prowadzącej własną firmę oraz pracownika zatrudnionego na umowę o pracę
3. Przedstaw i krótko scharakteryzuj poszczególne formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych
4. Co zaliczamy do przychodów podatkowych w przypadku podatku dochodowego od osób fizycznych na zasadach ogólnych?
5. Podaj przykłady wydatków, które stanowią oraz nie stanowią podatkowych kosztów uzyskania przychodów w podatku dochodowym od osób fizycznych na zasadach ogólnych
6. Jakie czynności podlegają opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług?
7. Co to jest podatek należy i naliczony VAT? Co podlega wpłacie do urzędu skarbowego?
8. Do czego służy podatkowa księga przychodów i rozchodów? jakich zapisów się w niej dokonuje?

W dalszej części rozdziału znajduje się ćwiczenie w formie studium przypadku: Rozliczenie podatkowe mikrofirmy

Zapraszam do zakupu całej książki w księgarni Wydawnictwa Difin

<http://ksiegarnia.difin.pl/1726,.html>